

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и културе

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
2010-2015.**

Бања Лука, новембар 2009.

УВОД

Приликом израде текста Стратегије образовања Републике Српске и Стратегије културе Републике Српске коришћен је уставни основ за доношење Стратегије садржан у Амандману XXXII тачка 12. на члан 68. Устава Републике Српске, према којем Република Српске уређује и обезбјеђује бригу о дјечи и омладини, образовању, култури и заштити културних добара, као и члан 70. тачка 2. Устава, којим је утврђено да Народна скупштина Републике Српске доноси законе, друге прописе и опште акте.

Сврха основног документа Стратегије развоја културе Републике Српске нуди прелиминарну процјену потреба које су препознате од почетка израде овог документа. Овдје је нагласак стављен на јавне културне политике, са посебном пажњом на развој културних индустрија а у складу са одређеним описом задатка пројекта. На основу наших сазнања, посебна пажња је усмјерена према три подручја:

1. Модернизација управљања културом
2. Мобилност умјетности и умјетника
3. Јачање потенцијала Републике Српске за развој културних индустрија.

Ова подручја су такође у складу са међународним трендовима и приоритетима земаља чланица ЕУ.

Општи циљ је подићи заједничко разумијевање и поштовање међу појединцима, заједницама и људима, промовисати културне различитости, као и ускладити политике и законодавство Републике Српске са релевантним *acquis communautaire* и ЕУ политикама. Водећи принцип је доћи до политике која је заснована на доказима, комбинујући објективне (засноване на доказима) и субјективне (критичке) приступе гдје год је то могуће. Циљ имплементације културне стратегије засноване на доказима би био подизање квалитета управљања културом, спровођење локалне културне виталности и културних активности на јасан и одржив начин, као и покретање економских потенцијала културе. При идентификовању ових опших циљева, потребно је истакнути аутономне и својствене вриједности културе, као и њену трансформативну моћ која је резултат њених рефлектујућих и критичких потенцијала.

Процјењујући стање у културном сектору или радећи на документу на исту тему, може доћи до фаворизовања приступа сектор-по-сектор: музеји, позоришта, књижевност, филм, музички дигитални садржаји... Међутим, ствараоци и учесници у изради ове Стратегије сагласни су да су трансверзалне теме неопходне како би се утицало на цијели културно-политички модел како у Републици Српској, тако и у БиХ. Да би дошли то тога, било је потребно идентификовати главне законодавне, институционалне и људске недостатке који су препрека снажењу културног сектора и његових институција. Ови недостаци требали би се посматрати као изазов за опсежне акције. Те акције треба да обухвате различите механизме, од нових фондова до потенцијалних новостворених структура за њихову расподелу и оцјену, укључујући модерне демократске процедуре које стварају (професионалну) транспарентност, (економску) ефикасност и (политичку) дјелотворност.

Наша намјера приликом израде овог документа навела нас је да Стратегију подијелимо на пет општих циљева а сваки од циљева садржи по четири приоритета и одређен број иницијатива, мјера и очекиваних резултата. На тај начин заправо нудимо бројне теме за конкретну акцију свих организација и културних радника који раде у овој области. Наши циљеви и планиране активности дефинисани кроз приоритете, пролазе кроз провјеру креативности, финансијске одговорности и утицаја на средину, без обзира на организациону и сваку другу структуру субјеката (културних организација и радника) на који се примјењује овај документ.

Ревитализација културе у Републици Српској од пресудне је важности за њену будућност и представља императив у контексту друштвеног, политичког и економског развоја. Због тога, ова стратегија има за циљ заштиту, оснаживање и промоцију културне разноликости, што поред књижевности и умјетности, подразумијева и стилове живљења, начине суживота, системе вриједности, традицију и вјеровања.

Спајање традиције и насљеђа са модерним чини бит културних индустрија а циљ стварање и промоција нових идеја, чиме се ствара нови приступ суштини културног идентитета, односно насљеђу, стварање нових радних мјеста и на тај начин оснаживање економског развоја. Један од циљева ове стратегије је да покажемо да култура није само трошак, већ да бављење културом и умјетношћу представља једну од развојних грана која, у спрези са другим привредним гранама, промовише интеркултурално и међукултурно разумијевање и чини стуб социо-економског развоја Републике Српске.

Покретачка снага модерног приступа култури подразумијева јачање и оснаживање културног разумијевања путем дијалога свих заинтересованих у пољу културе а њихови заједнички циљеви су сљедећи:

- Побољшати правни оквир културне политике
- Изградити нови приступ културном насљеђу – учинити га привлачним и приступачним за све категорије и узрасте (музеји, библиотеке, архиви - нови приступ)
- Образовање за умјетност (област насљеђа и историје); стављање насљеђа у контекст одрживог развоја да би постало предмет развојних докумената и других министарстава/сектора, невладиних организација као и приватног сектора
- Побољшати међукултурно разумијевање путем међукултурног дијалога
- Оснажити културне индустрије
- Промовисање разноликости културног изражавања
- Укључити мањине и осјетљиве групе (лица са посебним потребама, равноправност полова, повратнике и расељена лица, сиромашне).

Умјетност – у контексту овог документа подразумијева било коју форму креативне експресије, аматерске као и професионалне, и укључује сценско-музичке дјелатности, театар, плес, визуелне умјетности и рукотворине, традиционалне и фолклорне умјетности, филм, видео, радио и мултимедије. Набројане дјелатности су основна средства којима се једно друштво дефинише, не само тренутној генерацији него и будућем нараштају.

Република Српска је ентитет у оквиру Босне и Херцеговине са високим степеном аутономије, гдје њени грађани очекују разнолик и квалитетан културни

садржај који такође рефлектује овај статус. Култура Републике Српске постаје препознатљива захваљујући првенствено умјетницима, културним организацијама и удружењима. Они могу уз подршку Владе Републике Српске, општинских власти и спонзора, да промовишу своје умјетничко-културне активности, како на локалном тако и на међународном нивоу. Ипак, упркос свим тренутним активностима, културни садржај и културна услуга нису равномјерно заступљени, односно доступни у свим дијеловима Републике Српске.

На основу истраживања може се закључити да одређени културно-умјетнички садржај има своју публику. Умјетнички садржај (концерти, позоришне представе, изложбе итд.) уважава обично „образованија публика“ и публика која може да издвоји финансијска средства за такав садржај. Ова врста публике је малобројнија а најчешће је концентрисана у оним градовима који континуирано подржавају такве умјетничке садржаје. У борби за публику за сада премаћ има такозвана „попфолк култура“ (некадашњи „турбофолк“), која значајно утиче на стил живота младих људи и на њихов однос према култури опште.

У блиској будућности мораће се развити посебни програми и иницијативе да би одређени умјетнички и културни садржаји постали доступни свим грађанима без обзира на регион у којем живе или њихов социо-економски статус. Да би се то остварило, културни догађаји морају бити боље промовисани, што ће довести до проширења публике на одређене нове циљне групе као и до повећања броја публике. Масовније посјете умјетничким и културним дешавањима неће само оправдати улагања финансијских средстава из јавних буџета у културу, него ће временом осигурати и финансијски поврат.

Спроведена анализа у вези са могућим тржиштем културних понуда показује да без обзира на низак БНД по глави становника у Републици Српској и БиХ, постоји многобројна публика која плаћа врло високу цијену за одређену врсту културних манифестација које првенствено имају забавно-комерцијални карактер (фолк параде и фолк звијезде и слично).

Индивидуални умјетници, као и удружења која се баве културом и умјетношћу, културне јавне установе широм Републике Српске идентификовали су проблем у практичном приступу промовисања и континуитету свог рада, како због недостатка финансијских средстава тако и због недостатка у административним и менаџерским способностима да осигурају такав приступ. Дакле, неопходно је улагати у адекватан тренинг који би културне организације усмјерио ка успјешнијем и самосталнијем административном и финансијском дјеловању.

У савременом друштву као и глобалној слици данас, тренд мобилности и регионалне и међународне сарадње заузима високо мјесто међу приоритетима. Култура је увијек кључни сегмент овакве врсте сарадње. Чињеница је да Република Српска, као и БиХ егзистира у једној форми изолације у односу на земље у региону, гдје је мобилност и културна размјена знатно отежана ниским стандардом и визним режимом које многе земље условљавају. На ова два приоритета културни радници не могу посебно утицати пошто оне представљају ствар политике на самом врху БиХ. Међутим, културни радници и одређене групе које се баве лобирањем и заговарањем морају утицати на политичке одлуке, на мјестима на којим се те одлуке доносе. Промоција културе и умјетности

Републике Српске у региону и иностранству је један од најбољих начина промоције и пласирања културног простора овог региона на мапу Европе.

У складу са основним контекстом европских вриједности, културна разноликост је један од основних услова за развој солидарног друштва. Република Српска у овом домену потенцира два паралелна правца генерално усвојена од Савјета Европе. Први подразумијева интеркултурни дијалог ради превазилажења етничких и религијских разлика, кроз размјену знања и идеја. Други правац је фокус на културним правима приликом стварања политика, програма, мјера и механизма. Свако мора да има приступ не само креативном дијелу стварања културног добра или услуге, него и да учествује приликом доношења одлука, поготово на локалном нивоу, што подразумијева нове начине управљања на нивоу Републике.

У исто вријеме у складу са развојем нових технологија и система информисања, неопходно је обратити посебну пажњу на културне разноликости у медијима као начин за очување концепта идентитета и повезаности са локалним заједницама. Неоспорива је чињеница да медији, а поготово телевизија, пружа велике могућности, како у смислу информисања тако у стварању амбијента за изражавање и дијалог. Истовремено, с друге стране примјећујемо појаву великог броја приватних медија који у својим програмским шемама јако мало заступају поменути вид културне разноликости или присуства локалног културног садржаја.

Ради побољшања овакве ситуације мора се ставити акценат на подршку продукцији, очувању и ширењу разноликог садржаја у медијима. Такође се мора остварити партнерство са јавним сервисима у смислу креирања вриједног и квалитетног програма, што подразумијева разраду кооперативних механизма који би омогућили учешће више партнера у реализацији овакве врсте пројеката.

Истраживање нам такође говори да је неопходно покренути питање стандарда и квалитета културно-умјетничког садржаја. Многи од програма широм Републике су традиционалног карактера и због тога имају одређену вриједност и препознатљивост. Ипак, многе од њих немају тенденцију да пруже нове изазове својој публици и врло често се програмски садржај одређене културне манифестације понавља тако да престаје бити занимљив самој публици, која више из навике него из стварне потребе присуствује таквој манифестацији, нарочито јер јој се не нуде креативнији и квалитетнији садржаји. Влада Републике Српске се залаже за прогрес и напредак, самим тим и култура мора да се развија у складу с тим.

Умјетност је непроцјењив начин подстицања креативности код младих људи а креативност је једна од најбитнијих карактеристика кадрoвске оспособљености модерних друштава. Умјетнички аниматори у основним школама као и професионални умјетници у средњим школама који активно раде са ученицима, нормална су појава у већини европских земаља које су препознале додатне вриједности које умјетност и култура носе при формирању личности у младом узрасту. У циљу развијања креативног кадра, као и развијања нове публике, неопходно је остварити додатни контакт између умјетника и ученика у основном и средњем образовању. Оваква иницијатива би, прије свега, осигурала одређен број пословних ангажмана умјетницима и подигла свеопште интересовање за умјетност и културу у оквиру дате демографије. Секундарни ефекат овакве културне иницијативе би био позитиван допринос који култура и

умјетност носе као додатну вриједност на велики дијапазон социо-психолошко-економских грана.

Припремљена Стратегија као документ развоја културе понуђен је свим релевантним институцијама и невладиним организацијама, како би добили повратне информације и направили неопходне интервенције у вези са њиховим приједлозима. Посебно је важно да Стратегија развоја културе није само документ Министарства, већ свих других владиних и невладиних тијела. Међусекторска сарадња и препознавање заједничких елемената у овој Стратегији је циљ свих владиних министарстава који су учествовали заједно са нама у њезиној припреми. Такав приступ у којем сваки од ресорних министарстава са свог аспекта посматра елементе ове стратегије интегрисане у властите стратегије, омогућује сигурну потврду очекиваних резултата у којим учествују.

ВИЗИЈА:

Република Српска – МЈЕСТО, ПОНОС и ПРОСПЕРИТЕТ

Република Српска је функционалан ентитет у БиХ, предодређен за раст као и значајну трансформацију у наредним годинама гдје се активно улаже у будућност а у исто вријеме брине о културном наслеђу.

Култура је најзначајнија компонента која дефинише Републику Српску као мјесто са својим инхерентним и специфичним наслеђем, језиком, обичајима и умјетношћу. Очувањем и улагањем у културу Републике Српске такође осигуравамо и развијамо понос заједнице која препознаје културни садржај, који већ постоји у Републици Српској, као и узбудљиве планове за будућност. Кроз културу развијамо и креативни сектор који је основа просперитета модерног друштва.

Култура доприноси свеобухватном здрављу и благостању и у исто вријеме може да обједини и допринесе зближавању у заједници. Овакви доприноси су веома битни у Републици Српској, али можда најбитнији аспект је да култура одражава осјећај мјеста, припадности и идентитета и од кључног је значаја за физичку и социјалну регенерацију и економски раст.

Циљеви и приоритети

ЦИЉ 1:

Допринос одрживом развоју Републике Српске кроз културу и умјетност – креативна индустрија

Приоритет 1: Повећање броја публике - новим приступом културном наслеђу учинити га привлачним и приступачним за све категорије

Приоритет 2: Развој аудио-визуелне дјелатности

Приоритет 3: Развој културног туризма путем промоције и понуде интегрисања културног и природног материјалног и нематеријалног наслеђа као и културних манифестација у туристичке сврхе, у менаџмент туристичких дестинација

Приоритет 4: Повећање броја запослених у култури

ЦИЉ 2:

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА - Културни развој Републике Српске (подстицање грађана по општинама на веће учествовање у умјетности и култури стварањем нове публике или стварањем активних учесника у креирању и промоцији културних садржаја.

Приоритет 1: Остварити партнерске односе са непривилегованим (мање заступљеним) општинама у Републици Српској

Приоритет 2: Побољшати квалитет културних садржаја по општинама Републике Српске

Приоритет 3: Подстакнути развој културе, настојећи утицати на повећање умјетничких садржаја у културним понудама.

Приоритет 4: Стимулисати локалне заједнице да преузму одговорност за своје културне јавне установе и невладин сектор који се бави културом и умјетношћу.

ЦИЉ 3:

Одрживост културних организација (културних јавних установа удружења, умјетника)

- Приоритет 1: Развој сарадње приватног, јавног и трећег сектора (мултисекторска партнерства)
- Приоритет 2: Омогућити вишегодишње финансирање квалитетних културних програма свим онима који такав програм понуде.
- Приоритет 3: Спровести мониторинг и евалуацију након спроведених културних активности код оних субјеката који су обезбиједили буџет из јавних фондова.
- Приоритет 4: Истражити и развити алтернативне изворе финансирања у култури

ЦИЉ 4:

Међународна и регионална културна сарадња

- Приоритет 1: Развити базу података међународних партнера у пољу културе и поставити је он-лајн
- Приоритет 2: Презентација и промоција културних садржаја (извоз културног производа Републике Српске)
- Приоритет 3: Олакшати мобилност домаћих и иностраних умјетника и културних дјелатника (утицати на легислативу и издвојити адекватна финансијска средства за овакву врсту подршке)
- Приоритет 4: Интензивно промовисати културне и умјетничке садржаје и умјетнике из Републике Српске у иностранству.

ЦИЉ 5:

Образовање у култури

Приоритет 1: Развој капацитета институција културе (подразумијева реорганизацију рада, оспособљавање институција да кроз бољи менаџмент постану у већем проценту самоодрживи)

Приоритет 2: Оспособљавати стручно и адекватно образовати културне дјелатнике (подразумијева надлежне јавне установе и невладин сектор, као и јавне службе које их опслужују)

Приоритет 3: Развој публике (континуиран процес изградње „вјерне“ публике од стране институција и организација кроз едукације, радионице и прогресивни маркетинг)

Приоритет 4: Креативни програм по школама, алтернативни приступ класичном теоријском програму тренутно заступљеном по школама.

ЦИЉ 1.

Допринос одрживом развоју Републике Српске кроз културу и умјетност – креативна индустрија

Културне индустрије укључују: музику, телевизију, филмску продукцију и издаваштво као и примијењене умјетности и дизајн. У неким земљама концепт обухвата и архитектуру, визуелне и сценске умјетности, спорт, маркетиншке дјелатности и културни туризам. Ова индустрија је базирана на новим знањима, истраживању, креативном кадру и у новој глобалној економији, у стању је да генерише велике приходе и број радних мјеста.

Културна индустрија је слична концепту креативне индустрије. Основна разлика између креативне и културне индустрије је што културна, осим монетарне, доприноси хуманистичким вриједностима цјелокупног доживљаја публике или појединца.

Креативна индустрија

Креативна индустрија се односи на широки дијапазон везаних сектора и често представља развојни дио глобалне економије. Креативне индустрије су дефинисане као оне које стварају и експлоатишу интелектуално власништво попут: музике, књига, филма, видео игара или оне које се баве креативним услугама попут оглашавања, маркетинга или PR-а. Умјетничко извођење је генерално укључено у дефиницију ради преклапања дефиниција умјетности и културе. У неким земљама су обухваћени туризам и спорт. Економске активности, фокусиране на стварање и продају умјетничких дјела попут накита, „houte couture“ (креација високе моде), књига поезије или креативне литературе, визуелне умјетности (сlike, скулптуре, инсталације... итд) такође су основни дио ове индустрије због високе вриједности која се оцјењује на основу степена естетске оригиналности.

Економски допринос

Креативне индустрије у развијеним земљама пласирају се као водећи реализатор прихода. Ако узмемо Уједињено Краљевство као примјер у контексту осталих сектора, креативне индустрије праве много већи допринос него угоститељство и мануфактура, а чак четири пута више него пољопривреда, рибарство и шумарство. Унутар сектора три највећа представника су дизајн, издаваштво и радио-телевизија. Заједно, ова три субсектора чине око 75 одсто прихода и 50 одсто радних мјеста у сектору. Овај сектор такође подржава тенденцију земаља да “олакша” свој БДП (брuto друштвени производ), дакле да умањи развој тешке индустрије која исцрпљује ресурсе и утиче негативно на екологију и замијени га такозваном економијом знања (чији је дио креативна индустрија), гдје је производ интелектуалног формата (цд, књига, дизајн, видео игра итд).

Развој креативне индустрије у Републици Српској

Креативна индустрија у Републици Српској постоји, али као таква није препозната, каналисана и довољно законски заштићена. То је највише изражено у сектору музике, филма, издаваштва и програмерства. Због непостојања ефикасног тијела које би спровело Закон о ауторским правима, креативни радници у овом пољу остављени су немилости пиратског дјеловања, принуђени да раде за ниске хонораре, без заштите интелектуалне својине. Биоскоп у Републици Српској је у деградирајућем стању због све мањег броја публике, која се због лакше доступности опредјељује на куповину аудио-визуелног производа “на улици”. Овакав приступ филму не дискриминише нити страни нити домаћи производ, који је често у још већој тржишној немилости пошто најчешће није спектакуларног формата попут холивудске продукције и као такав није у стању да привуче велики број публике.

Музичка индустрија у Републици Српској постоји само у формату живог извођења – концертне активности, гдје су и тад дјелатници овог сектора препуштени хировима тржишта без устаљене најниже цијене рада. Непостојање озбиљне издавачке куће, која би била у стању да пласира аудио материјал на неко веће тржиште, оставља талентован и креативни кадар Републике Српске на јако уском и скученом подручју дјеловања. Дакле, основни извор прихода за ове умјетнике су „тезге“ или у ријетким случајевима остваривање ауторских прихода од продаје ЦД на тржишту земаља у региону, гдје већински приход и даље припада издавачким кућама ван Републике Српске или БиХ. Треба нагласити да је и став организатора манифестација, а најчешће и публике погрешан, сматрајући да је страно боље, те је квалитетан умјетник у свом граду или региону врло често недовољно примијећен.

Медијска ТВ продукција је такође неусмјерена и неадекватна. Ако уврстимо *broadcasting* и кабловску телевизију као културни садржај, што он великим дијелом јесте или би требао да буде, долазимо до закључка да је то културни садржај са највећим бројем публике и највећом количином новца која се троши на неку врсту културног садржаја годишње. Активним учешћем Министарства и сарадњом са медијима може се утицати на изглед културног садржаја на медијима тако што ће смањити утицај негативне-популаристичке шунд-сцене, која у основи промовише сумњиве вриједности, а с друге стране, тежити промовисању културне политике Републике Српске. Квалитетан аудио-визуелни производ може се пласирати у земљама региона и као такав остварити профит како за матичну дистрибуцијску кућу, тако и за Републику Српску која може користити иста средства да би мотивисала и подстакла младе умјетнике у развоју њихових почетних пројеката.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Повећање броја публике - Новим приступом културном наслеђу учинити га привлачним и приступачним за све категорије

Иницијативе:

- модернизација система куповине карата и информисања у културним институцијама и организацијама;
- подстицање институција да креирају профилисану базу података своје публике (старосна доб, социјални статус, мјесто пребивалишта итд) и да усмјеравају програме с циљем да привуку нове демографске групе;
- подстицање бољег маркетинга и односа са јавношћу институција културе и невладиних организација;
- подстицање библиотека по општинама ка развоју информационих система ради умрежавања, како би могли да служе као информативни центри за културна дешавања у Републици Српској;
- креирање веб-сајта од стране Министарства који би имао информативно-едукативну сврху обавјештавања о свим културним дешавањима у Републици Српској;
- кампања за популаризацију културе;
- подршка интернационалним фестивалима који имају потенцијал значајног интернационалног *brand* догађаја.

Мјере:

Информационо-технолошко оспособљавање у институцијама, креација интерактивних веб-сајт страница, као и истраживање и профилисање публике;

- организовање семинара о маркетингу и културном менаџменту финансираних од стране Министарства за запослене у институцијама;
- умрежавање свих библиотека у Републици Српској;
- репетитивне медијске кампање Министарства просвјете и културе, које треба да мотивишу и активирају грађане Републике Српске;
- подршка фестивалима високог профила који својим утицајем и видљивошћу излазе из оквира Републике Српске ради стварања *brand* имена који би привлачио туристе из региона и свијета;
- стимулисање јавних установа у култури да јачају маркетиншку службу ради промоције, презентације и продаје било властитог културног садржаја, било гостујућег, чији је основни циљ развој публике и финансијско јачање властите организације.

Очекивани резултати:

- повећање публике на одређеним локацијама;
- повећање у продаји карата и осталих прихода;
- повећање профита у области угоститељства као резултат културног туризма;
- повећање профита у области продаје сувенира (мајица, шоља, постера, каталога, календара, оловака, упаљача, реплика из фондуса музеја итд);
- мјерљиво и значајно повећање у промотивним активностима и *brand* развоју институција и невладиних организација.

Приоритет 2 - Развој аудио-визуелне дјелатности

Иницијативе:

- подршка локалним умјетницима и дјелатницима ове области, покретање иницијативе за развој инфраструктуре у овој области као и неопходних тренинга и радионица;
- даља подршка успјешном филмском фестивалу у сарадњи са локалним невладиним организацијама;
- примјена Закона о кинематографији Републике Српске;
- остваривање партнерства са заинтересованим актерима (кино, телевизије, продукцијске куће, видео клубови, Академија умјетности, филмски фестивали у региону итд);
- промоција филмске дјелатности у Републици Српској;
- оснивање Јавне установе центра за развој и унапређење кинематографије Републике Српске;
- подршка продукције независног играног филма у продукцији дјелатника из Републике Српске;
- подршка приватизацији кинодворана у локалним заједницама путем давања концесија на одређен број година.

Мјере:

- радионице и семинари суфинансирани од стране Министарства у сарадњи са страним фондовима (MEDIA и PRE MEDIA) за едукацију дјелатника из ове области;
- идентификовати успјешни филмски фестивал и обезбиједити даљи раст ове манифестације путем Центра за развој кинематографије Републике Српске и ресорног министарства;
- онемогућити илегалну експлоатацију аудио-визуелног садржаја и умјетника из ове дјелатности;
- остварити партнерски однос са заинтересованим актерима у овој области ради здруженог суфинансирања пројеката оваквог карактера;
- подизање профила локалне продукције, медијским кампањама у кооперацији са локалним умјетницима из ове дјелатности;
- основати Центар за развој и унапређење кинематографије Републике Српске;
- Формирање фонда за подршку развоја аудио-визуелне дјелатности.

Очекивани резултати:

- повећање јавног буџета Министарства за аудио-визуелне дјелатности;
- развој нових радних мјеста у културној/креативној индустрији;
- повећање публике локалних (домаћих) филмова;
- повећање видљивости филмске умјетности Републике Српске у региону;
- потенцијална заинтересованост страних продукцијских кућа за регион Републике Српске.

Приоритет 3 – Развој културног туризма путем промоције и понуде интегрисања културног и природног материјалног и нематеријалног наслеђа, као и културних манифестација у туристичке сврхе, у менаџмент туристичких дестинација

Иницијативе:

- израда нацрта културне мапе Републике Српске;
- развијање партнерских односа са општинама од интереса за овакву врсту пројеката;
- подршка изградње и рехабилитације културног непокретног наслеђа с циљем повећања културног туризма у локалним заједницама које имају такав капацитет;
- развијање партнерских односа са Министарством за трговину и туризам као и са локалним туристичким организацијама;
- промоција културног туризма Републике Српске.

Мјере:

- истражити и мапирати културне дестинација у Републици Српској;
- потписати споразуме о сарадњи са општинама које посједују капацитет и визију за развој културног туризма;
- у сарадњи са Министарством за туризам развити културно-туристичку мапу и утврдити финансијске обавезе сваког министарства у овом пољу;
- осигурати мјесто културним туристичким дестинацијама на свим промотивним материјалима Републике Српске, као и свим осталим кампањама које се баве промоцијом Републике Српске,
- реализовати низ презентација о културним туристичким дестинацијама у амбасадама, представништвима Републике Српске и БиХ у иностранству ради промоције, презентације и популаризације, гостовања, размјене културних садржаја.

Очекивани резултати:

- културна мапа Републике Српске;
- потписани споразуми са општинама;
- повећање публице и броја туриста у Републици Српској;
- боља и успјешнија културно-туристичка промоција Републике Српске у иностранству.

Приоритет 4 - Повећање броја запослених у култури

Иницијативе:

- анализирати стање незапослености умјетника;
- програм ангажовања професионалних умјетника по основним и средњим школама;
- оснивање симфонијског оркестра;
- изградња концертне сале;
- спровођење Закона о стицању статуса и права самосталних умјетника.

Мјере:

- припрема и израда анализе незапослености умјетника;
- припрема и израда плана и програма о ангажовању умјетника;
- осигурати правни и финансијски оквир за оснивање симфонијског оркестра;
- припрема пројектне документације концертне сале;
- осигурати финансијску подршку за изградњу концертне сале;
- омогућити остваривање статуса и права самосталних умјетника.

Очекивани резултати:

- опширна база података тренутног стања запослености умјетника;
- реализовани програми у основним и средњим школама;
- почетак рада симфонијског оркестра;
- почетак изградње концертне сале.

ЦИЉ 2: Децентрализација

Културне политике европских држава међусобно су у сталној комуникацији, путем евалуираних истражених културних политика од стране Савјета Европе. Новина која се десила посљедњих десетак година у европским културним политикама је управо напуштање концепта „културне репрезентације“ државе-нације и прихватање квалитетне културне понуде на цијелој територији државе. То је напуштање модела елитистичке културе у престоницама-главним градовима и афирмација пројеката пред што ширим бројем публике, обухватајући и оне којима елитна култура није била доступна због географске удаљености и слично. Нови концепт слиједи већи број европских земаља, усмјерен је на одговорност власти, према култури која је окренута ка грађанину, одређеним рањивим циљним групама и обухвата сву земљу.

УНЕСКО Конвенција о заштити и разноликости културног изражавања омогућује и захтијева очување и унапређење разноврсне културе сваке групе. Основни концепт подразумијева јавни, приватни и цивилни сектор, који могу допринијети увођењу нових инструмената.

Имајући у виду да је култура „добро“, то јест јавно добро, Министарство интензивно ради на промовисању веће доступности културног, односно умјетничког садржаја. У складу са овим концептом битне естетске поставке, то јест културни програм високог квалитета мора бити широко доступан јавности. Такав квалитетан естетски садржај не смије бити ексклузивно намијењен само одређеној социјалној или образовној класи, као и географској локацији (великим градовима), већ би требало обезбиједити доступност свим грађанима.

Из тога произилази да ће овај документ, са својим програмима и иницијативама, потенцирати кључни концепт пружања могућности свим организацијама овог ентитета да се укључе у програме, који се суфинансирају од стране Министарства. Дакле, наступи и изложбе ће бити мобилнији и јефтинији, умјетност на отвореном простору ће промовисати једнакост и плурализам, јавне установе ће дјеловати ван својих „кућа“ и планирати програме врхунског квалитета доступне свима.

У исто вријеме, Министарство тежи и системској децентрализацији у култури Републике Српске, преносом дијела одговорности на јединице локалне самоуправе које би требало да преузму кључну улогу у управљању и развоју културе. Услов да се то деси је утврђивање јавног интереса у области културе на републичком и локалном нивоу, обавезе и одговорност локалног нивоа власти над планирањем и реализацијом програма из области културе.

Трагање за новим рјешењима је комплексно, тражи доста ангажмана у изради легислативе, као и стратегије којом би се уредили поступци, методи и механизми у децентрализацији културе. Такође је неопходно учешће свих оних на које се односи овај поступак, изграђујући заштитне механизме за развој културно-умјетничке дјелатности у локалним заједницама. Највећу одговорност при успостављању и имплементацији ових заштитних механизма има Министарство у сарадњи са локалним заједницама као стратешким партнерима. Културна специфичност локалне заједнице је кључни фактор, гдје сви административни механизми морају имати своје упориште.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Остварити партнерске односе са непривилегованим (мање заступљеним) општинама у Републици Српској

Иницијативе:

- потписати споразуме са представницама општина о суфинансирању културног садржаја, како локалног тако и гостујућег - професионалног;
- подстицати путем ових смјерница израду културних стратегија у општинама и њихово имплементирање у развојне стратегије општина и активно праћење успјешности имплементације;
- синхронизација административних процедура у култури по општинама.

Мјера:

- посјета представника Министарства просвјете и културе одређеном броју општина Републике Српске, водећи рачуна о заступљености општина по развијености;
- осигурати стручну помоћ за израду културних стратегија по општинама;
- унифицирана документација у вези са културом.

Очекивани резултати:

- остварена сарадња са општинама Републике Српске;
- примјена развојних докумената у култури по општинама;
- синхронизован рад у култури по општинама.

Приоритет 2 – Побољшати квалитет културних садржаја по општинама Републике Српске

Иницијативе:

- планирање програма, културних садржаја професионалних институција културе (републичких) са едукативним садржајима, радионицама или панел дискусијама и гостовање у локалним заједницама;
- стимулисање културних установа и невладиних организација посебним фондом за културни развој општина, гдје ће општине и Министарство здружено суфинансирати професионални културни садржај по општинама;
- у партнерском односу Министарства, локалне управе и локалних предузетника побољшати инфраструктуру намијењену културним садржајима;
- истражити потребе локалних средина за њиховим културним потребама и понудити такве садржаје гдје год је то могуће.

Мјере:

- организовати и тачно дефинисати број и садржај изложби републичких музеја у већем броју општина;
- одређен број гостујућих позоришних представа у општинама које имају капацитет за такве представе;
- покрити општине квалитетним културним садржајем;
- сарадња професионалних позоришта и аматерских позоришта која већ имају организоване трупе у одређеном броју општина.

Очекивани резултати:

- континуирано повећање учешћа грађана у промоцији умјетности и култури у општинама Републике Српске;
- мјерења путем упитника, који ће се дистрибуисати током године на локацијама културних дешавања;
- повећање броја публике циљане демографске припадности - циљне групе (млади, пензионери, инвалиди итд);
- уравнотежен однос у промоцији професионалног и аматерског садржаја у општинама Републике Српске.

Приоритет 3 – Подстакнути развој културе, настојећи утицати на повећање умјетничких садржаја у културним понудама.

Иницијативе:

- планирана финансијска средства Министарства за подршку реализације и промоцију умјетничког дјела или умјетничког садржаја из било које области;
- усавршавање младих умјетника, писаца, сликара, музичара, глумаца, режисера итд;
- професионално оспособљавање културних установа, невладиног сектора, умјетника и културних стваралаца по општинама (консалтинг из области маркетинга, финансија, остваривања спонзорских средстава итд)

Мјере:

- предвидјети један број консалтинг радионица годишње;
- финансијски подржати усавршавање и гостовање једног броја умјетника у иностранству у годинама имплементације стратегије, након израде акционог плана;

Очекивани резултати:

- повећање у остваривању сопствених средстава у културним организацијама (продаја карата, изнајмљивање простора, донације, спонзорства итд);
- повећана видљивост културног садржаја Републике Српске у региону;
- повећано дјеловање умјетника Републике Српске у земљама у региону;
- повећан број награда умјетницима из Републике Српске на фестивалима у региону.

Приоритет 4 - Стимулисати локалне заједнице да предузму одговорност за културне потребе својих грађана, бригом и јачањем својих културних организација (јавних установа из области културе, невладиног сектора и умјетника)

Иницијативе:

- реализовати идеју да се умјетност одвоји од теоретског и примијени практично;
- израдити акциони план здруженог дјеловања ова два ресурса, на пројекту анимирања младих као публике или учесника у културним садржајима;
- планирати финансијска средства за рад умјетника ради организовања радионица по школама и рад са ученицима на креативним пројектима (креативно писање, музика, плес, драма, визуелне умјетности);

Мјере:

- израда акционог плана за пилот пројекат, гдје би се јасно дефинисао број и ангажман учесника овог пројекта (умјетника-ствараоца и одабраних школа);
- ангажовање умјетника из свих области;
- евалуација успјешности овог пројекта;
- повећање ангажмана у случају успјешне евалуације.

Очекивани резултати:

- циљано повећање броја ученика који судјелују у креативним културним активностима;
- бољи финансијски статус академски образованих културних кадрова који немају заснован радни однос;
- смањење стопе малољетне деликвенције;
- повећање просјека оцјена код ученика.;
- повећање свеукупног културног садржаја у Републици Српској;
- повећање свијести одређене циљне групе (ученика) за бављењем или праћењем културних садржаја;
- изградња вјерне публике за одређене културно-умјетничке садржаје;

ЦИЉ 3: Одрживост културних организација

(Фокус овог циља је промовисање дугорочне визије и циљева унутар организација и њихових партнера, алтернативно финансирање као и сарадња приватног, јавног и трећег сектора)

Сталне промјене у друштву у смислу приступа култури кроз управљање и финансирање ове области доводе у питање остваривања дугорочних и краткорочних циљева свих културних организација које дјелују на овом пољу. Краткорочно, организације које се баве културом морају промислити како да модификују своје оперативне стратегије као и планове за обезбјеђивање средстава. Многе културне организације су, на примјер, промијениле своје програме да би привукле већи број публике и на тај начин оствариле додатни приход. Све је већи тренд тијесне сарадње између организација у смислу програма, размјене опреме, канцеларијског простора, извора финансирања итд. Наравно, евидентан је и смјелији приступ лобирања ради остваривања средстава, како на републичком тако и локалном нивоу. Често, као резултат овог приступа, изродиле су се нове друштвено корисне активности у оквиру организација (као на примјер, едукације, радионице, нова радна мјеста итд).

Неоспорна је чињеница да се овакав приступ показао користан на индивидуалном нивоу културне организације, међутим, мало је вјероватно да је лобирање свеобухватно рјешење и одговор на питање финансирања, односно суфинансирања културних организација. Иако је краткорочна одрживост културних организација најактуелнији изазов, евидентно је да тренутно стање у култури не представља краткорочну девијацију као одговор на дугогодишњи систем, већ показатељ на ургентну промјену. Ако је тако, постављају се основна питања: прво, да ли је тренутни приступ културним организацијама (јавним установама и невладиним организацијама) добар и ако није како га измијенити? Како третирати јавне установе у односу на невладине организације ако је финални производ идентичан? Како на основу чињеница, заговорати повећање државних средстава намијењених јавним, културним установама? Који су то алтернативни извори финансирања?

Одговори на ова питања крију се у dobrим праксама и приступима земаља у региону и шире, што у сваком случају не значи да Република Српска не може иновативно приступити њиховом рјешавању. Чињеница је, наиме, да једино суочавање са овим питањима реално и непристрасно може довести до задовољавајућих рјешења. Република Српска у фази у којој се тренутно налази, једноставно не може и не смије да приушти неодговоран начин додјељивања одвећ скромних средстава. С тим у вези, организације које примају грантове морају понудити финансијски одговорна рјешења гдје су резултати увијек на првом мјесту.

Наравно, да би се осигурала оваква динамика и одрживост организација, неопходно је створити амбијент, како легислативни тако и културолошки, гдје се улагање у културу не гледа као “трошак” већ као улагање у крајњег корисника - публику. Када схватимо да културне организације, без обзира да ли су оне јавне, приватне или су невладин сектор, имају социо-економску компоненту те да могу обезбиједити додатни прилив средстава, њихова одрживост више неће бити упитна.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Развој сарадње приватног, јавног и трећег сектора (мултисекторална партнерства)

Иницијативе:

- радити на стварању амбијента у којем би приватни и јавни сектор могли остваривати корист у домену културе;
- олакшати порезе на спонзорства и донације / развити метод статистичког праћења броја спонзора и висине износа средстава;
- стимулисати јавне установе у култури да искористе своје ресурсе у комерцијалне сврхе;
- потенцирати креативни производ и интелектуално власништво као културни производ савременог доба;
- примијенити концепт културом вођене урбане ревитализације приликом стратешког урбаног планирања у локалним заједницама;
- дати приоритет пројектима који у својој реализацији подразумијевају активно учешће три сектора;
- промовисати и подстицати мултисекторална партнерства;
- јавно образложити користи оваквог приступа, те одржати низ семинара и радионица на ту тему;
- ускладити легислативне норме релевантне оваквом приступу ради што лакше реализације оваквих пројеката.

Мјере:

- промовисати и подржати пројекте који интегришу рад јавних културних установа, невладиног сектора, умјетника у сарадњи са приватним сектором;
- развити систем за мјерење, како примарног тако и секундарног економског профита и примијенити током мониторинга и евалуације пројеката;
- евалуирати ресурсе јавних установа и идентификовати оне које имају потенцијал за комерцијализацију;
- омогућити пореске олакшице за донације и спонзорства, утицати на законске одредбе у овом домену;
- одржати низ презентација (акценат на приватном сектору) о исплативости и економским бенефицијама приликом улагања у културу, као и начину њиховог остваривања и одржавати овакве скупове сваке године;
- популаризовати концепт културом вођене урбане ревитализације, израдити документ који описује концепт заједно са примјерима позитивног дјеловања оваквог приступа у региону и шире;
- приликом израде конкурсних критеријума, као и приоритета јасно нагласити да програми у оквиру мултисекторалног дјеловања имају предност;

- одржати низ радионица које би водили експерти у одређеном пољу које може помоћи културном садржају или културној организацији или представљање пројеката који су се показали као добра пракса а учесници би били представници сва три сектора;
- направити едукативно-промотивну публикацију која би описала широк дијапазон користи оваквог дјеловања у култури и ставити је у дистрибуцију;
- увести појам културе у закон о приватном јавном партнерству.

Очекивани резултати:

- остварени приход као резултат успјешног партнерства приватног и јавног дјеловања - одређеног броја евалуираних пројеката;
- повећање броје спонзора и донатора у култури;
- остварни приходи у јавним установама као резултат комерцијализације ресурса;
- реализовано једно идејно рјешење – културом вођене урбане ревитализације;
- у критеријумима Правилника о суфинансирању јавних потреба у култури навести да приоритет имају пројекти који имају обезбијеђен дио финансијске конструкције за реализацију пројекта;
- организовати панел дискусију на тему међусекторалног дјеловања у култури;
- ангажовати кадар за израду публикације која заговара међусекторално дјеловање у култури и дистрибуисати до краја;
- иницирати измјену Закона о приватном и јавном партнерству и увести област културе у исти.

Приоритет 2 - Омогућити вишегодишње финансирање квалитетних културних програма свим онима који такав програм понуде

Иницијативе:

- утицати на легислативне норме ради могућности вишегодишњег суфинансирања понуђених културних пројеката;
- понудити водич за аплицирање према Министарству ради остваривања права на вишегодишње суфинансирање;
- јасно дефинисати критеријуме и услове под којима може бити суфинансиран понуђени вишегодишњи програм;
- развити механизме мониторинга и евалуације програма који се суфинансирају на више од годину дана;
- развити посебан систем извјештавања носиоца вишегодишњих пројеката према Министарству ради праћења ефектности утрошених средстава.

Мјере:

- модификовати Правилник о суфинансирању јавних потреба у култури, гдје би се дефинисало вишегодишње финансирање у култури;
- конкурсом утврдити критеријуме за вишегодишње суфинансирање у култури;
- прецизно дефинисати услове и направити водич на основу којег би се јасно приказало дјеловање, кадар унутар организације, капацитет, финансијски бонитет, успјешност претходних активности итд;
- настојати склопити одређен број уговора за суфинансирање на три године квалификованим организацијама – пилот пројекти;
- евалуирати дјеловање како пилот организација тако цјелокупног приступа и проширити га или смањити по потреби;
- измјерити (matching) средства страних организација остварена ради континуиране подршке Министарства.

Очекивани резултати:

- изградња капацитета културних организација;
- повећање буџета културних организација у смислу остваривања додатних средстава спонзора и донатора, као директни резултат сигурности у суфинансирању од стране Министарства;
- повећан број спроведених активности организација које су суфинансиране;
- повећан број учесника приликом имплементације активности;
- подизање профила датих организација како на локалном тако и на регионално-међународном нивоу;
- повећање интересовање публике за вишегодишње планиране пројекте.

Приоритет 3 - Извршити мониторинг и евалуацију након спроведених културних активности код оних субјеката који су обезбиједили буџет из јавних фондова.

Иницијативе:

- анализирати стање у републичким јавним установама (екстерни стручни тим);
- развити механизам мониторинга и евалуације рада републичких институција културе и свих других правних субјеката у култури;
- развити механизам мјерења утицаја и резултата рада;
- развити механизам праћења ефектности администрације и културних радника; (мјерење улагања у односу на резултате –input/output анализа);
- развити механизме праћења (мјерења) повећања публице у периоду од три године;

Мјере:

- посјета стручне службе ресора културе из Министарства просвјете и културе републичким јавним установама у култури ради утврђивања тренутног стања, а на основу утврђених механизма за спровођење мониторинга и евалуације, и утврђивање квалитета рада јавне установе;
- давање смјернице од стране Министарства за даљи рад установе у складу са циљевима и приоритетима стратегије;
- спровођења мониторинга и евалуације за невладин сектор;
- на основу инпут/аутпут анализе Министарство предлаже едукације, надградњу и семинаре.

Очекивани резултати:

- ефектнији рад републичких установа културе;
- ефектнији рад невладиног сектора који дјелује у култури;
- бољи преглед ситуације у култури у Републици Српској;
- повећан квалитет рада у установама културе;
- повећање кадровских капацитета у установама културе;
- већа упосленост и искориштеност запослених у култури;
- боља понуда и већа потражња културних садржаја у институцијама културе;
- успјешнија промоција и презентација одређеног броја културних садржаја;
- популарност и препознатљивост Републике Српске на пољу културе и умјетности;
- доношење стратегија развоја сваке републичке јавне установе;
- доношење стратегије развоја сваке локалне заједнице - општине и интегрисање стратегије у развојну стратегију општине;
- сходно стратегијама, планирање финансијских средства из јавних буџета и на друге начине;

Приоритет 4 - Истражити и развити алтернативне изворе финансирања у култури

Иницијативе:

- анализа тренутних и потенцијалних извора финансирања у култури;
- неопходне измјене у легислативи које би омогућиле алтернативне изворе финансирања у култури;
- имплементација постојећих закона;
- едукације културних дјелатника у пољу (fundraising-a) намицања средстава како домаћих, тако иностраних суфинансијера;
- стимулирати спонзоре – приватни сектор и индивидуалне донаторе ради издавања у културне програме/садржаје;
- рад на припреми различитих фондова намијењених одређеним културним дјелатностима;

Мјере:

- оформити радну групу ради анализе алтернативних извора финансирања у култури;
- покретање иницијативе за измјену закона (Закон о спонзорству, Закон о порезу, Закон о донацијама, Закон о приватном и јавном партнерству итд); примјена Закона о играма на срећу;
- одржати неколико радионица годишње о обезбјеђивању (намицању) средстава у култури (начин заговарања, маркетинг и развој);
- стимулирати јавне установе у култури да оформе одјељења за развој (fundraising);
- промовисати позитивне аспекте инвестирања у култури путем медија.

Очекивани резултати:

- опширна база података тренутних и потенцијалних суфинансијера у култури;
- измијењена законска основа која омогућава „нова“ алтернативна средства у култури;
- завршен и примијењен правилник о дистрибуцији средстава прикупљених на основу Закона о играма на срећу;
- оформљена одјељења за (fundraising) намицање средстава у републичким јавним установама културе;
- повећан број спонзорских и приватних давања у култури.

ЦИЉ 4: Међународна и регионална културна сарадња

Динамика развоја међународне културне сарадње у посљедњих неколико деценија довела је до темељних промјена које су утицале на Владине погледе у вези са новим облицима културног дјеловања. Колико је овај сегмент друштва важан, говори и чињеница да је правна регулатива на овом пољу, али и правила понашања у односима између држава, заснован на истим или сличним принципима као и међународна трговина. Оваким приступом “велика” друштва остварују своју доминацију, пласирајући и промовишући свој културни производ са јаком структуралном подршком и добром стратегијом. Међутим, за разлику од трговине, у којој је добит јасно одређена и мјерљива, ови утицаји немају своју апсолутност и иако су подложни глобализацији, отварају могућност да мале и неразвијене земље својим креативним и културним идентитетом остваре завидне резултате на “међународној културној берзи”. У основи, добре културне политике и културне стратегије омогућавају систематско дјеловање и на овом пољу “трговине”.

У оваквим околностима, Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе заједно са градским управама и општинама треба да изграде модел билатералне културне сарадње, прије свега, са земљама Европске уније. Културна дипломатија треба да се заснива на на пласирању културних садржаја произведених на овом подручју као и селектованим и контролисаним “увозом”. Под овим, прије свега, подразумева се дјеловање умјетника и подршка њима укључивањем у европску културну мрежу. За такву врсту сарадње најпогоднији су музика и филм, потом сликарство, модерна умјетност и позориште, као и културно-туристичка понуда културне баштине. Унутар ових дисциплина постоји потенцијал да се “уграде” у европску културну баштину и постану знак препознавања за све активности које долазе са ових простора.

Република Српска је 14 година по завршетку ратних сукоба створила основне услове за дјеловање умјетника концентрисаних како у невладином сектору тако у културним јавним установама. Продуктивност из године у годину расте а самим тим и изградња и дефинисање културног идентитета. Као позитиван примјер узимамо музику, филм и филмску умјетност код које се у посљедњих неколико година десила “ренесанса” у квалитативном и квантитативном смислу. Музика представља сегмент дјеловања у коме постоји потенцијал за “ширење” и утицај. Свеprisутна је тенденција раста културних организација које промовишу праве умјетничке музичке вриједности те се суочавају са проблемом данашњице – шундом и „турбо-фолк грозницом“ кроз концертне активности, радионице и едукативна предавања. Сарадња иностраних музичара са домаћим, а уз институционалну подршку, већ је веома развијена у земљама у окружењу а евидентни су примјери у Републици Српској. Филм као медиј има посебну погодност за пласирање, прије свега, због предратне филмске историје и успјеха филмова са ширих простора Балкана на међународном нивоу. Филмски фестивали, кино дистрибуције и телевизијска приказивања омогућују да један филм види и неколико милиона људи те тако створе визију социјалног, економског и креативног потенцијала Републике Српске. Иако скуп, овај производ, у својој развојној фази, отвара могућност јаке билатералне сарадње кроз копродукције које су све чешћи облик дјеловања.

Нажалост, највећу препреку остваривању чвршћих позиција на међународној културној мапи, у свим областима представљају финансије, то јест посебан однос према планирању средстава за програме међународне културне сарадње. У исто вријеме политички и економски статус наше земље у великој мјери негативно утиче на мобилност културних радника.

Република Српска издваја око један одсто из буџета за културу, што је недовољно за развој културе у Републици Српској. Велики дио реализације ових активности своди се на усамљене и спорадичне активности невладиних организација, углавном финансираних од стране међународних институција, гдје се прије свега врши утицај на „прилагођавање“ домаћих културних баштина глобалним тенденцијама и стихијска деструкција слабо чуваног културног наслеђа. Повећањем буџета и чвршћим ставом о вриједностима које свакако имамо, отворили бисмо врата ка позиционирању наше културе и нашег друштва у целини.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Развити базу података међународних партнера у пољу културе и поставити је он-лајин.

Иницијативе:

- анализирати државе, фондације, формалне и неформалне мреже од интереса за културу Републике Српске;
- партиципирати и аплицирати у доступне фондове свих међународних фондова доступних у процесу придруживања БиХ Европској унији (ИПА фондови, програм „Култура“ итд);
- осмислити концепт веб-сајта и ставити га у функцију (е-Српска).

Мјере:

- оформити радни тим за истраживање интереса Републике Српске на међународном нивоу;
- на основу истраживања понудити базу података за пуњење сајта који би се бавио овом облашћу (е-Српска);
- Пружати цјеловите информације свима онима који имају амбиција да конкуришу у доступне међународне фондове намијењене култури.

Очекивани резултати:

- успостављање сарадње са новим међународним субјектима на пољу културе;
- функционалан веб-сајт који би служио свим дјелатницима у култури као ресурс за успостављање међународне афирмације, видљивости и сарадње.

Приоритет 2 - Презентација и промоција културних садржаја (извоз културног производа Републике Српске)

Иницијативе:

- мапирати културни производ (садржај) (бренд) Републике Српске ;
- мапирати приоритетне међународне конзументе (тржиште);
- субвенционисати најквалитетније културне производе (садржаје) Републике Српске;
- организовати едукације о стварању и развоју и експлоатацији културног бренда;
- ограничити негативне утицаје стране културе;
- организовати Сајам културе Републике Српске.

Мјере:

- оформити радни групу за мапирање културног бренда Републике Српске;
- отворити конкурс при Министарству просвјете и културе за суфинансирање културног садржаја на међународном нивоу;
- одржати неколико радионице годишње на тему развоја бренд имена и промоције истог;
- приликом суфинансирања подржати првенствено већински домаћи културни садржај (производ);
- сваке године у другом граду организовати сајам културе, гдје би се представила култура Републике Српске и региона у најширем смислу од умјетности до традиционалне културе, као што је нематеријално о материјално културно наслеђе.

Очекивани резултати:

- повећана видљивост културе и квалитетног културног садржаја Републике Српске у региону иностранству;
- идентификовати најквалитетније културне брендове у Републике Српске;
- развити свијест о значају међународног дјеловања;
- повећати број културних дјелатника из Републике Српске запослених на међународним продукцијама (глумци, музичари, режисери, сценографи итд.);
- Сајам културе као традиционална манифестација.

Приоритет 3 - Олакшати мобилност домаћих и иностраних умјетника и културних дјелатника (утицати на легислативу и издвојити адекватна финансијска средства за овакву врсту подршке)

Иницијативе:

- унаприједити однос са Министарством цивилних послова БиХ;
- учинити да важне информације постану доступне свим заинтересованим;
- планирати грант за међународну културну сарадњу.

Мјере:

- редовна и континуирана размјена података са министарствима БиХ;
- редовно информисање свих заинтересованих субјеката из области културе, као и умјетника из Републике Српске путем сајта Министарства просвјете и културе;
- континуирана размјена информација о програмима у свијету и региону;
- утврђивање критеријума за коришћење средстава гранта намијењеног међународној културној сарадњи.

Очекивани резултат:

- већи број умјетника из Републике Српске у програмима и манифестацијама у региону и иностранству;
- додијељени грантови за међународну културну сарадњу.

Приоритет 4 - Интензивно промовисати културне и умјетничке садржаје и умјетнике из Републике Српске у иностранству.

Иницијативе:

- упознати све институције које заступају БиХ у иностранству са културним садржајем Републике Српске;
- промовисати културне специфичности Републике Српске путем промотивног материјала (аудио-визуелног и штампаног);
- потенцирати промотивни „пакет“ културе као обавезан поклон свим страним званичницима у посјети Републици Српској, представништвима Републике Српске или амбасадама БиХ;
- омогућити свим туристичким удружењима доступност овом материјалу и подстицати његову дистрибуцију;
- културна специфичност Републике Српске као посебна ставка у Стратегији развоја туризма Републике Српске.

Мјере:

- дистрибуисати културну мапу Републике Српске свим представницима Републике Српске и БиХ у иностранству;
- у културној мапи идентификовати најзначајније културне сегменте;
- доставити календар културних дешавања свим представницима у иностранству;
- израдити годишњи план представљања културе Републике Српске у иностранству;
- направити промотивни штампани као и аудио-визуелни материјал о културној специфичности Републике Српске, као и најзначајнијим представницима;
- дистрибуисати промотивни материјал на адресе од значаја за испуњење овог циља;
- укључити Министарство просвјете и културе у израду Стратегије туризма Републике Српске ради што бољег приказа културне специфичности.

Очекивани резултати:

- већа видљивост културе Републике Српске у страним медијима;
- повећан број учествовања културних дјелатника из Републике Српске по фестивалима и културним дешавањима у иностранству и региону;
- повећан број културних дјелатника по конференцијама, радионицама и панелима у региону и свијету;
- повећан број конзумента културног туризма;
- боља информисаност грађана Републике Српске и региона о културном садржају а самим тим и повећан понос заједнице као резултат “власништва” тог садржаја.

ЦИЉ 5: Образовање у култури

Као и све друге земље у транзицији, Република Српска у неким сегментима још увијек носи наслеђе прошлог доба. Начин рада и постојећи системи који регулишу законитост, финансирање и реализацију програма у култури се у великој мјери остали неизмијењени. У надолazeћој тржишној економији нова знања и вјештине су императив одрживости свих организација а поготово организација у култури. Тренд буџетских алокација за културу на глобалном нивоу је у константном паду. Као резултат тога, културне организације су приморане да усвоје и примијене знања и вјештине које одговарају датој ситуацији и да теже што већој самоодрживости. Маркетинг, брендирање, диверсификација производа су мали број примјера на који начин културне организације остварују приход који им омогућује опстанак и даљи рад. Имајући у виду овакав глобални тренд, земље у развоју имају још већи изазов у смислу раста и одрживости својих организација.

Реорганизација рада и изградња капацитета су сегменти културних организација који се морају ословити и планирати у будућности. То значи ефектнији рад институција, као и проширен обим дјеловања који превазилази основну дјелатност институције. У овом контексту никако се не смије занемарити наслеђе, као једно од најдрагоценијих националних добара, а као исход испреплетане историје може да дефинише више народа и култура. Локалитети културног наслеђа треба да буду мостови прије него препреке између њих. Одатле постоји потреба да се испуни потенцијал које културно наслеђе има у постизању помирења и повезаности друштва. Наслеђе може да прославља културну и религиозну разноврсност и да делује као позитиван динамични фактор који обликује хетерогене заједнице и испољава регионални културни идентитет. Стога је неопходно укључити образовање о културном наслеђу у едукативне планове и програме, културних организација ради подизања свијести и информисања о значају културног наслеђа.

Образовање у култури такође подразумијева и развој публике, повећање броја, али и различите циљне групе грађана који учествују у разним културним активностима. Кроз процес развоја публике културне организације остварују снажне везе између организације и грађана, гдје се стварају цијеле заједнице које су активно укључене у активности организације. Да би организације осигурале раст и присуство оваквих заједница, неопходно је активно ословити потребе, изазове и теме релевантне њиховој публици. Ово је комплексан процес који захтијева свеобухватно планирање укључујући маркетиншке, организационе, развојне и институционалне стратегије да би се осигурале ефективне иницијативе.

Да би се развила вјерна и образована публика, цјелокупан процес треба да започне са публиком у раној доби (основној или средњој школи) а најбољи начин је да се ученици укључе у сам процес стварања умјетности у сарадњи са умјетницима. Историјски гледано, у образовном систему Републике Српске креативни рад у школама је зависио од индивидуалне иницијативе појединаца школе. Ове иницијативе иако похвалне, немају видну системску подршку. Остатак ученика који нису дио неке врсте креативне секције доживљавају умјетност и културу само као производ, у потпуности несвјесни креативног процеса који се десио. У складу с поменутиим, важно је системски изграђивати публику кроз рад са ученицима.

ПРИОРИТЕТИ

Приоритет 1 - Развој капацитета институција културе и других културних организација

Иницијативе:

- анализирати стање капацитета институција културе;
- анализирати начин рада институција, однос инпут-аутпут (оправданост и ефектност утрошка јавних прихода);
- унаприједити рад институција у култури;
- радити на реорганизацији рада у институцијама културе ради повећања ефектности;
- планирати нове активности у институцији културе ради постизања што већих ефеката на друштво Републике Српске;
- оперативно увезати републичке установе културе.

Мјере:

- дефинисати методологију и узорак за анализу стања;
- на основу анализе направити процјену и препоруке за развој капацитета;
- развити програм обуке и неопходних едукација из менаџмента у култури;
- у свакој институцији урадити стратегију развоја уз дефинисање кадровских, програмских и других активности, као и тачно утврђене одговорности запослених ради што веће ефектности и ефикасности (пружити неопходне тренинге);
- дефинисати развој нових одјељења у институцијама (информисање, образовање у култури, истраживање, издаваштво, креативно комерцијални сектор итд);
- остварити јасно дефинисана партнерства институција културе ради што ефектнијег трошења буџетских средстава.

Очекивани резултати:

- оспособљеност ефикаснијих кадрова у институцијама;
- јасан преглед запослених у институцијама културе као и обим њихових активности током године;
- већа укљученост грађана у раду и активностима институција културе;
- већа информисаност грађана о раду институција културе;
- побољшан квалитет програма као резултат здруженог дјеловања у култури.

Приоритет 2 - Оспособљавати и стручно и адекватно образовати културне дјелатнике (подразумијева надлежне јавне установе и невладин сектор, као и јавне службе које их опслужују)

Иницијативе:

- анализирати кадровско стање у култури;
- припремити програм образовања културних радника;
- едукација кроз формални и неформални систем образовања;
- у оквиру Академије умјетности увести предмет менаџмента у свим пољима културе и умјетности;
- увезати културне организације у Републици Српској са формалним и неформалним мрежама које се баве изучавањем и унапређењем умјетничког менаџмента;
- обезбиједити присуство представника културних организација из Републике Српске на регионалним конференцијама везаним за менаџмент у култури.

Мјере:

- дефинисати кадровско питање у култури у општој анализи стања;
- осигурати редовна средства за едукацију културних дјелатника институционалних као и ванинституционалних;
- стипендирати студенте у другим земљама за менаџмент у култури;
- обезбиједити могућност едукације на пољу менаџмента у култури.

Очекивани резултати:

- бољи квалитет културног садржаја;
- већи број међународних признања за рад организација у Републици Српској;
- ефикаснији рад културних организација;
- већа самодрживост културних организација;
- повећан број публике;
- нова радна мјеста у култури;
- олакшан рад културних радника;
- способнији кадар у културним организацијама

Приоритет 3 - Развој публике (сталан процес изградње „вјерне“ публике од стране институција и организација кроз едукације, радионице и прогресиван маркетинг)

Иницијативе:

- анализа публике у Републици Српској;
- израда Стратегије развоја публике у Републици Српској;
- оформити маркетинг службе које ће се бавити развојем публике у оквиру републичких институција културе;
- едуковати кадар за маркетинг и развој публике у оквиру републичких институција културе;
- формирати механизам за праћење и ширење броја и демографије публике;
- повећати средства за маркетинг и развој публике у републичким институцијама културе;
- стимулисати невладине организације у култури на развоју маркетинга и развоја публике.

Мјере:

- дефинисати методологију и узорак за анализу публике;
- на основу анализе направити процјену и демографске приоритете;
- израдити Стратегију развоја публике;
- на основу приоритета модификовати програме културних организација;
- институције културе ће модификовати своје систематизације ради формирања маркетинг службе;
- оформити информациони систем-базу података праћења публике;
- приликом припреме конкурса приоритет дати програмима који планирају проширење нове публике- нове циљне групе.

Очекивани резултати:

- увид у стање публике у Републици Српској;
- повећан број публике;
- створена нова публика (нове циљне групе);
- системско дјеловање на повећање публике у будућности;
- оформљена база података публике.

Приоритет 4 - Креативни програм по школама, алтернативни приступ класичном теоријском програму тренутно заступљеном по школама.

Иницијативе:

- анализирати креативни рад ученика у основним и средњим школама;
- увести програм креативних умјетничких радионица и секција у основним и средњим школама;
- успоставити правну и финансијску структуру за рад умјетника са ученицима;
- иницирати годишњу манифестацију ради презентације радова најуспјешнијих ученика;
- иницирати редовно информисање свих школа у Републици Српској о програму институција културе;
- иницирати редовна предавања о раду и садржајима културних институција у Републици Српској по школама.

Мјере:

- дефинисати методологију анализе креативног рада у основним и средњим школама;
- дефинисати обим и финансијска издвајања ради дјеловања умјетника по школама;
- дефинисати програм у одређеном броју пилот-школа у којима би се програм спроводио;
- по завршетку предвиђеног пробног временског периода организовати манифестацију - презентацију умјетничких радова и активности и додијелити награде;
- успоставити начин оглашавања и информисања школа о програмима институција културе у Републици Српској;
- усвојити план и програм предавања које институције намјеравају да одрже у школама.

Очекивани резултати:

- повећан осјећај индивидуалне ефикасности и самопоуздања код ученика;
- повећан културни капитал;
- промоција културе и умјетности;
- створена нова и бројнија публика;
- веће интересовање за културу и умјетност код младих;
- смањена стопа деликвенције код омладине.

Израда акционог плана и начин спровођења

Министарство просвјете и културе Републике Српске у сарадњи са стратешким партнерима одговорно је за управљање Стратегијом и њено спровођење. Као што је наведено у визији, овај документ треба да служи као катализатор за културу, гдје ће да обједини, мотивише и усмјери Министарство и партнере у правцу развоја ове области. У складу са наведеним, први корак по усвајању Стратегије биће израда акционог плана у којем ће се детаљно дефинисати носиоци активности, рокови за реализацију, као и начин финансирања.

Стратегија ће се спроводити у складу са динамиком акционог плана од стране интерсекторског тима именованог од стране Министарства и партнера. Овај процес ће обухватати мониторинг спровођења, као и годишњу евалуацију прогреса. Таква евалуација биће предмет годишње конференције и расправе на којој ће учествовати културни дјелатници, умјетници, умјетничке организације, представници институција културе, као и партнери Министарства.

Детаљан извјештај подносиће се Министру просвјете и културе, са приједлозима о потенцијалним измјенама у документу стратегије, насталих као резултат повратних информација са „терена“ или усљед неочекиваних промјена у културној сфери Републике Српске.

Да би осигурало прецизно мјерење очекиваних резултата насталих као последица иницијатива овог документа, Министарство просвјете и културе ће прикупити додатне информације из других министарстава и јавних институција које ће бити основа за будућа мјерења. Овај процес ће захтијевати развој и примјену нових приступа које ће културне институције и организације примијенити да би осигурале што квалитетније податке.

Министарство просвјете и културе ће током 2010. године склопити формалне споразуме о партнерству с циљем развоја културе са осталим релевантним јавним институцијама и органима на државном, републичком и локалном нивоу.

Сврха ових формалних споразума је следећа:

1. идентификација начина на који набројане институције намјеравају да допринесу развоју културе у Републици Српској.
2. осигурање разумијевања њихових специфичних улога у овом процесу.
3. идентификација начина на који поменуте стране могу ефикасно да остваре заједничке циљеве.

Потенцијални партнери за лансирање првобитних иницијатива су следећи:

Министарство трговине и туризма, Министарство управе и локалне самоуправе, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Министарство науке и технологије, Министарство за породицу, омладину и спорт, Академија умјетности, Министарство локалне самоуправе, Републички педагошки завод, Агенција за развој малих и средњих предузећа, Завод за статистику Републике Српске, Радио-телевизија Републике Српске, Народно позориште Републике Српске, Дјечије позориште Републике Српске, Музеј Републике Српске, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Музеј савремене умјетности Републике Српске, Кинотека Републике Српске и друге институције.

Треба нагласити да ће културне невладине организације играти виталну улогу у спровођењу културне стратегије Републике Српске, поготово оне које ускладе дјеловање своје организације са општим циљевима Културне стратегије Републике Српске.

КУЛТУРНА ИНДУСТРИЈА – КРЕАТИВНА ИНДУСТРИЈА ЗАПОШЉАВАЊЕ У КУЛТУРИ И СТАТИСТИКА

Развојни контекст

Међународна пажња која се у скорије вријеме посвећује индустрији културе, дио је шире глобалне стратегије одрживог развоја, утиснутог у друштвену стварност, која се разликује од региона до региона. То се најбоље огледа у препорукама *Међувладине конференције о културним политикама у сврху развоја* (Штокхолм, 1998), *Миленијумских развојних циљева Уједињених народа* (Њујорк, 2000), те *Свјетског самита о одрживом развоју* (Јоханесбург, 2002). Агенције Уједињених народа изоштриле су фокус својих програмских напора уврстивши улогу културе и индустрије културе у остваривању Миленијумских развојних циљева. Ова питања предмет су и Резолуције Генералне скупштине УН *о култури и развоју* бр. 57/249 из 2002. године.

УНЕСКО заузима прво мјесто кад је ријеч о статистичким подацима о индустрији културе као доприносу дискусијама о јавним културним политикама током *Симпозија о статистици у области културе*, одржаног у Монтреалу 2003. године, у организацији УНЕСКО Завода за статистику. Велики број међународних експерата учествовао је на Симпозију и утврдио главне проблеме у погледу успостављања статистичких података о култури те дао главни оквир опсега и методологије које у том смислу треба користити. И друге УН специјализиране агенције усмјериле су фокус на креативну економију. Током UNCTAD XI Конференције, одржане у Бразилу 2004. године, посебан нагласак је дат креативној индустрији. Извјештај УНДП о људском развоју за 2004. годину фокусирао се на *Културне слободе у данашњем разноликом свијету* (*Cultural Liberty in Today's Diverse World*). Остале међународне организације такође су уложиле напор да разумију и искористе економски потенцијал индустрије културе. У том погледу, Вијеће Европе успоставило је 1985. године *Програм за преглед политика културе*, а који је јасно прерастао у нови систем како би се прикупљене информације што ефикасније користиле (<http://www.culturalpolicies.net>).

Индустрија културе/Културне индустрије

Један од наших развојних изазова укључује и потпуно признање индустрије и сектора културе и креативних заједница у којој се они налазе као извора капитала за економски, друштвени и културни развој. Ова средства оснажују заједнице, ублажавају сиромаштво и одржавају и јачају различите културе. Мобилизација овог креативног потенцијала и разних облика индустрије културе овом сектору даје посебан потенцијал за развој и промјене на нивоу заједнице.

Управо јачање културне индустрије можда садржи кључ одрживог развоја, тако што ће се креирати вектор како би се развој проширио на традиционалне дијелове друштва, гдје је сиромаштво дубоко укоријењено. Протеклих се година појављује нови фокус на потенцијал уврштавања културе у националне развојне планове као средства остварења одрживог развоја.

Оно што културне индустрије дијеле је креирање садржаја, коришћење креативности, вјештина и у неким случајевима и интелектуалног власништва ради стварања роба и услуга који имају и друштвени и културни значај. Такве индустрије нису само важне због покретачке снаге у погледу економског и друштвеног развоја, већ су и битан извор културног идентитета заједница и појединаца, што доводи до даље креативности и људског развоја.

Индустрија културе укључује издаваштво, музику, кинематографску и аудио-визуелну продукцију и мултимедије. Ту су такође укључени умјетнички занати и дизајн који нису стриктно сектори индустрије, али који су по управљању и организацији веома слични. Овај појам је проширен на „креативне“ индустрије, укључивањем архитектуре и других категорија умјетности: визуелне умјетности, сценске умјетности итд. „Сектор културе“ садржи и индустријски и неиндустријски сектор. Култура чини коначан производ конзумације који се или не може репродуковати те се стога мора конзумирати на лицу мјеста (концерт, сајам умјетности, изложба) или му је циљ масовна репродукција, масовна дисеминација и извоз (књига, филм, звучни снимак).

Сектору умјетности и културе често се придаје мањи значај у погледу политике економског развоја те се сматра теретом економије. Међутим, индустрија културе широм свијета оповргава ову конвенционалну мудрост. У економском погледу, индустрија културе један је од сектора свјетске економије који биљежи најбржи раст. Процјене указују на вриједност сектора од седам одсто свјетског БДП. Процјењује се да је 2003. године свјетска трговина у креативној индустрији вредила 1.2 трилион долара.

Класификација културних индустрија

УНЕСКО је 1986. године објавио свој познати Оквир за статистику у култури (FCS), који представља први свеобухватан покушај на изради заједничке методологије прикупљања информација о културним активностима. Приступ УНЕСКО иде даље од економске евалуације културних активности јер се путем FCS жели обезбиједити заједничка структура за прикупљање података о културним активностима, што би на крају требало довести до крос-националног поређења статистике у сектору културе. Овај су оквир накнадно усвојиле различите државне институције које су потом прилагодиле и модификовале методологију, како би она одговарала специфичним културним одликама њихове земље. Унутар FCS дефинисано је 10 различитих категорија: (0) културно наслеђе; (1) штампани материјал и литература; (2. и 3) музика и сценске умјетности; (4) визуална умјетност; (5. и 6) аудио-визуелни медији (5) филм и фотографија; (6) радио и телевизија; (7) друштвено-културне активности; (8) спорт и игре; (9) околина и природа. У овом оквиру се налазе и крос-категоријске матрице попут стварања/производње, преноса/дисеминације, конзумације, регистрације/заштите и учешћа. Овај оквир се тренутно ажурира а нацрт УНЕСКО *Оквира за статистику у култури за 2009. годину* припремљен је 2007. године.

С обзиром да не постоји стандардизована међународна методологија, у различитим дијеловима свијета проводи се огроман број детаљних, али некоординисаних анализа и истраживања а неке праксе и методологије усвојене су на *ad hoc* основи. Нажалост, мало је урађено на стандардизацији ових методологија а изгубљене су вриједне шансе да се оформи свеобухватан регионални репозиториј знања који се може користити за прекогранична поређења и боље координисање међународних политика у овој области.

Европска група за статистику у култури (ЛЕГ) дефинисала је област културе унакрсним табелирањем осам области културе и домена умјетности: умјетничко и монументално наслеђе, архиве, библиотеке, књиге и штампа, визуелна умјетност, архитектура, перформинг артс, аудио и аудио-визуелни медији/мултимедији са шест функција: креирање, производња, дисеминација, трговина, очување, едукација. Ово је омогућило унакрсно упоређивање око 60 културних активности које су наведене у класификацији која се обично користи у хармонизованим европским анкетама: NACE, ISCO, COICOP итд.

Обично се Велика Британија издваја као земља која је у изради ових аналитичких модела дала одсудан допринос јер је Министарство за културу, медије и спорт израдило прве документе о Изради мапе културних индустрија/индустрије културе 1998. и 2001. године као дио напора на регенерисању оних индустријских градова који су у неповољнијем економском положају. Овим документима креативна индустрија дефинише се и класификује у 13 засебних области: (1) рекламирање, (2) архитектура, (3) тржишта умјетнинама и антиквитетима, (4) занати, (5) дизајн, (6) дизајнерска мода, (7) филм и видео, (8) интерактивни софтвер за разоноду, (9) музика, (10) сценске умјетности, (11) издаваштво, (12) софтвер и компјутерске услуге, (13) телевизија и радио.

Овај систем класификације копиран је у многим студијама широм свијета. Британски „Систем производње креативне индустрије (*Creative Industries Production System*), који мјери активности креативне индустрије рашчлањујући их на поријекло садржаја, производњу, дистрибуцију и конзумирање, такође је увелико усвојен а посебно у Аустралији, Новом Зеланду, Сингапуру и Хонг Конгу. Како и доликује земљи која је учинила прве кораке у овој области, Влада Велике Британије укључује и Министарство за креативну индустрију и туризам. Данас у Великој Британији постоји на стотине мапа различитих региона и градова, као и значајна академска сцена стручњака који проучавају овај сектор.

Статистички подаци у области културе

Што се тиче статистике, свака земља развила је свој систем прикупљања података. Већина земаља има недовољан систем за праћење сектора културе, не прикупља свеобухватне податке и с обзиром на различите статистичке системе, долази до недостатка усклађености података и упоредивости у овом сектору. Без таквих података и аналитичких капацитета у земљама, блокиран је дискурс о јавним политикама или одлукама у погледу индустрије културе, с обзиром да није могуће на интелигентан и систематичан начин оцијенити прошлост, пратити садашњост и планирати будућност. На европском нивоу учињени су напори на успостављању заједничког статистичког система за прикупљање података у овој области, на нивоу EUROSTAT.

Запосленост у области културе

Сектор креативних индустрија представља тржиште рада у успону. Доступни извјештаји обично иду у прилог приједлогу да је овај сектор извор отварања радних мјеста те да његов раст, чини се, прелази просјечну стопу раста запослености. У низу истраживања проведених у сектору креативне индустрије налазимо прилично јединствен мозаик запослености. Њега обично карактеришу „атипични облици запослености“, који чине нови шаблон, како слиједи: флексибилност послова, мултитаскирање, заснованост на пројектима, виша мобилност и несигурност послова, краткорочни или *freelance* уговори, уговори на пола радног времена, добровољни рад, слабо плаћени послови или самосталне активности. Релевантна истраживања такође показују да је радна снага унутар сектора креативне индустрије чини се концентрисана на лица са специфичним знањима и вјештинама, вишим степеном образовања, што заузврат има важног утицаја на политику у области рада и образовања. Већ дуги низ година истражује се радна снага у сектору културе или креативне индустрије у Сјеверној Америци, Аустралији и континенталној Европи.

У Европској унији запосленост у области културе дефинише се као „укупан број активних запосленика који су по занимању културни радници или раде унутар економског одјела у сектору културе“. Процјењује се да је 2005. године у ЕУ-27 укупан број запослених у сектору културе, што подразумијева запосленост у смислу културних радника у цијелој економији те било какву запосленост у смислу културно-економских дјелатности, износио 4,9 милиона лица, што је 2,4 одсто укупне запослености. Од 2002. године, овај удио у укупној запослености није се промијенио у ЕУ-27, када је први пут проведена анализа овог сектора коришћењем статистичке матрице занимања у области културе те сектора културе. Овај омјер варира од 1,1 одсто у Румунији до 3,8 одсто у Низоземској. Радна група за питања запослености у области културе, у свом извјештају Европској радној групи за статистику у области културе нагласила је један извор статистичких података који се треба користити за процјену стопе запослености у области културе: анкету ЕУ о радној снази. Управо коришћење ове анкете омогућује процјену запослености у сектору културе укрштањем културних активности, класификованих по систему *NACE* са занимањима у области културе које класификује *ISCO*. На примјер, запосленост у креативном сектору повећала се у Великој Британији са 1,45 милиона 1994. године на 1,95 милиона 2001. године. У САД, укупна запосленост у сектору ауторских права (креативне индустрије) остварила је више него двоструки раст са три милиона 1977. године на око осам милиона 2001. године.

Израда мапе у сектору културе

Израда мапе у сектору културе постало је обавезан приступ које владе на државном/националном нивоу користе да истраже и разумију своје секторе креативне индустрије прије него донесу одлуке на нивоу политике. Израда мапе, што подразумева свеобухватан напор на утврђивању свих релевантних културно-економских активности организација, запослености и веза у датом подручју, попут града или региона, нуди додатну предност јер сам процес израде може произвести виши ниво освијештености и побољшати сарадњу између широког спектра актера у креативној индустрији и тиме утицати на политичку димензију и доношење одговарајућих одлука у сфери јавних политика.

Свеукупни циљ израде културне мапе

Свеукупни циљ *Израде мапе сектора и индустрије културе у Републици Српској* јесте омогућити информацију засновану на доказима те статистичке податке потребне за управљање и планирање у сектору културе у Републици Српској као и у развоју јавне политике у области културе у Републици Српској. Овакав задатак требао би посебно подржати развој индустрије културе и њених саставних сектора као покретача искорјењивања сиромаштва и локалног економског развоја.

Циљ овог задатка јесте установити „мапу“ креативног сектора и креативне индустрије у Републици Српској, укључујући њихов друштвено-економски учинак и потенцијал, структуру, промет, величину запослености, међусобне везе, процјену потенцијалног раста, узевши у обзир све предности и мане индустрије, као и препреке с којима се индустрија може суочити унутар и ван земље.

Финално, израда мапе може допринијети дефинисању низа одговора који ће довести до бољих смјерница у погледу развоја каријере у сектору креативне индустрије, улагању већих напора на издвајању одговарајућих финансијских средстава за пословне иницијативе у овом сектору, побољшан сервис информисања о интелектуалном власништву аутора, корисника и шире јавности, те обједињавање и фокусирање подршке на извоз у овом сектору.

Предвиђено је да се задатак обави у три фазе:

- Фаза 1: Израда мапе Прикупљање информација и података о актерима активним у БРС сектору културе (јавни, приватни или невладини субјекти)
- Фаза 2: Израда методологије
Припрема приједлога о методологији и најбољем моделу класификације индустрије културе у Републици Српској (у складу са смјерницама ЕУРОСТАТ и УНЕСКО), утврђивању недостатака у статистичким подацима, припреми методологије и упитника за прикупљање статистичких података у овој области, утврђивању потреба, јаким и слабим страна, шанси и ризика у области индустрије културе те законских и других препрека са којима се индустрија суочава, припрема упитника о учешћу (или његовом недостатку) грађана Републике Српске у културном животу, укључујући и мотивацију за/препреке таквом учешћу
- Фаза 3: Реализација истраживања
Провођење истраживања, производња статистичких података и свеобухватног извјештаја о сектору културе.

Производи и кључни резултати

Општи опис

Фазе 1 и 2 су логични и неопходни предуслови за систематичнији рад на истраживању и прикупљању података који ће се провести током Фазе 2 Активности на изради мапе унутар Фазе 1 промовишу примјену систематског приступа праћењу сектора културе, у погледу материјалног и нематеријалног пописа баштине, те одржавања и ажурирања директорија овог сектора у смислу актера и субјеката унутар индустрије културе. Кључни циљ Фазе 1 јесте креирати корисну полазну основу и систем прикупљања информација за сва касније истраживања у области културе, комуницирање власти са субјектима у сектору културе те креирање ефикасних мрежа и адекватна заступљеност прилика за финансирање и професионално усавршавање у овом сектору. Прикупљање информације треба провести коришћењем широког спектра разних приступа, кориштењем јавних регистара, интервјуисањем интересних страна и консултацијама са свим релевантним тијелима власти и агенцијама/завода за статистику у Републици Српској.

Предвиђено је да ће се активностима унутар Фазе 2 развити одговарајући систем класификације за индустрију културе те методологију истраживања ради прикупљања: 1) статистичких података у области културе, 2) информација о окружењу у којем дјелује индустрија културе те о њеним слабостима, предностима, шансама и ризицима, као и у смислу промјена законских прописа, шанси за финансирање и побољшање пословних и професионалних вјештина, и 3) нивоа учешћа јавности у јавном културном животу те анкета јавног мишљења о култури, креативним програмима и приликама које нуди сектор културе у Републици Српској.

Активности унутар Фазе 3 садрже: 1) истраживање и израду свеобухватних статистичких података о индустрији културе и учешћу у културном животу и 2) израду свеобухватног извјештаја са анализом сектора културе данас, могућностима за будућност (укључујући представљање разних примјера најбољих пракси из других земаља) те препоруке.

Очекивани резултати по фазама

1 Израда мапе

1. Прелиминарни извјештај о изради мапе сектора културе у погледу законских прописа, јавних ресурса и инфраструктуре у области културе (Табела 1 доле)

Табела 1 (илустрације потребних интервенција)

Инфраструктура и окружење за доношење политика у области културе у јавном домену Републике Српске	
Законски оквир	Преглед закона и подзаконских аката који се односе на културу и индустрију културе
Институционални оквир	Утврђивање јавних институција, министарстава, одјела, института, универзитета, умјетничких и музичких академија и школа које подучавају умјетност и културу
Финансијски оквир	Дознаке из буџета општина и државе према сектору културе, рашчлањивање буџетских дознака по буџетским корисницима и грантовима предвиђеним за област културе (у периоду 2006-2009) Анализа додјеле грантова по основу врсте активности/сектора културе те типу корисника (НВО, институција, јавна установа, приватни сектор итд)
Инфраструктура	Музеји, архиве, галерије, позоришта итд. у Републици Српској – а која су у надлежности Републике у потпуности или дјелимично буџетски корисници (навести удио у јавном буџету/удио из приватних извора финансирања, донатора, спонзора итд)
Људски капитал/запосленост у сектору културе (ова се активност може провести током Фазе 3, уколико је то прикладније)	Број државних службеника, број културних радника запослених у институцијама, рашчлањивање по полу, старосном добу, образовним квалификацијама, врсти запослења и дужини запослења.

2. Свеобухватан, интерактиван директориј/база података сектора културе а који садржи све субјекте активне у том сектору (јавни, приватни, невладин сектор – Табела 1 горе и Табела 2 доле)
 - *Класификацијски број NACE (NACE Рев. 1.1 представља класификацију Европске уније економских дјелатности, која се*

користи у БиХ. Базира се на четверознаменкастим бројевима. Ниво 1 садржи 17 одјељака, од слова А до слова Q. Културна дјелатност налази се у одјељцима Д, Г, К и О NACE Рев. 1.1)

- Компанија/НВО/Назив институције
- Контакт подаци: адреса, телефон, факс, и-мејл, веб-страница
- Име директора/контакт лица
- Подручје фокуса/стручности/производи/догађаји (описни дио са кључним ријечима за сваку од ових функција претраживања)

Табела 2 (Илустрација потребних интервенција)

Институције, удружења, НВО, приватни сектор који се баве производњом, очувањем, репродукцијом, трговином и обуком у области културног садржаја	
Културно наслеђе (материјално и нематеријално)	Институције, НВО, приватни сектор и удружења која организују фестивале културног наслеђа, те чувају, штите и промовишу материјално и нематеријално културно и историјско наслеђе, фолклор, локалну историју и обичаје
Развој информационих технологија, база података, дигитализација, умрежавање свих библиотека, музеја путем стандардизованих програма (Cobis)	Информациони програми неопходни за пружање брзих услуга, за формирање базе података у свим областима науке и културе су дужи предмет расправе у Републици Српској. Министарство просвјете и културе је у неколико претходних мјесеци интензивирало питање информационог система помоћу којег је могуће умрежавање свих народних и школских библиотека, као и факултета на оба јавна универзитета. Универзитет у Бањој Луци и Народна и универзитетска библиотека Републике Српске потписали су 2002. године уговор са „Изумом“ у Марибору о коришћењу програма „Cobis“ у Републици Српској. Библиотекари-информатичари који су обучени за коришћење програма „Cobis“ су мишљења да је то до сада најбољи цјеловити информациони пакет који може задовољити све потребе научне и стручне јавности у Републици Српској. Уговори који су потписани никада нису реализовани. Због тога је Министарство предложило формирање радне групе чији је задатак да предложи рјешења која садрже одређене промјене у постојећем уговору, што би омогућило примјену програма „Cobis“ у Републици Српској.

Рекламирање	Субјекти активни у области односа с јавношћу, директном маркетингу, рекламирању и медијима, истраживању тржишта, истраживању потрошача, планирању медија, изради реклама
Архитектура	Субјекти (који нису у јавном сектору) који су активни у надгледању, припреми пројеката, дизајну ентеријера, зграда, урбаном планирању, дизајну у области конструкција, околине, крајолика те друге врсте специјалистичког/архитектуралног дизајна, конзервације зграда од историјске/културне важности
Визуелне умјетности и занати (сликање, вајање, фотографија, занати)	Субјекти који производе и тргују умјетнинама, занатским производима и антиквитетима, укључујући: слике, скулптуре, радове на папиру, друге предмете (укљ. таписерију, грнчарију), ручне радове и поклоне, ручно рађени намјештај, накит, текстил, антиквитет, традиционално оружје и оклопе, металне предмете, продају путем аукција, галерија, специјалистичких сајмова, продавница, складишта, фотографских студија, штампање и коначна обрада фотографија
Сценске умјетности (музика, позориште, опера, музичко-сценске представе, плес)	Субјекти активни у производњи представа, извођења програма уживо, турнејама, дизајну и изради костима, компоновању и снимању звука и музике, дистрибуцији и малопродаји звучних снимака, репрезентацији и промоцији, писању пјесама и композиција, примјени ауторских права у погледу композиција и снимљеног материјала
Дизајн	Субјекти активни у модном дизајну, графичком дизајну, продукт дизајну, дизајну амбалаже, приказивању и излагању, консултантским услугама у погледу корпоративног и идентитета бренда, веб-дизајну
Књижевност и издаваштво	Субјекти активни у издавању књига, новина, часописа, дигиталног садржаја, продаје, промоције, организације литерарних догађаја
Филм - видео	Субјекти активни у филм и видео продукцији, дистрибуцији и излагању/фестивалима, предпродукцијским услугама (финансирање/осигурање филм, руковођење умјетницима итд), пост-продукцији (лабораторијске услуге, монтажа, звучни ефекти), обука каскадера, специјални ефекти,

	писање сценарија, продукција филмске музике, освјетљење, снимање звука, дизајн костима и сценографија, представљање и заступање умјетника
Радио - телевизија	Субјекти активни у производњи програмског садржаја, аквизицији, лиценцирању и дистрибуцији; пакирање канала; програмским услугама (прављење распореда, маркетинг и продаја термина емитовања и/или канала) те преносу, укључујући радио и ТВ пренос
Дигитална забава, софтвер и компјутерске услуге	Субјекти активни у пружању интернетских услуга те у дијелу телекомуникацијских услуга у смислу инфраструктурне подршке другим креативним индустријама; анимацији, играма, развоју софтвера, дизајну и архитектури

3. Израђена методологија за прикупљање примарних података и анализу под-сектора индустрије културе а које није могуће једноставно одредити путем НАСЕ (субјекте накнадно уврстити у директориј)

Израда методологије

1. Приједлог методологије за класификацију индустрије културе (према смјерницама ЕУРОСТАТ и УНЕСКО, те у складу са свјетским примјерима најбоље праксе и приступа)
2. Анализа недостатака у статистичким подацима о овом сектору¹ (у упоредаби са истраживањем ЕУРОСТАТ)
3. Приједлог методологије за свеобухватно статистичко истраживање у сектору културе (сектор културе у цјелини и његови саставни дијелови, запосленост у сектору итд, у складу са смјерницама ЕУРОСТАТ и УНЕСКО)
4. Нацрт упитника за мјерење учешћа у културном животу (заснован на истраживању Еуробарометра)
5. Нацрт упитника/процјене потреба индустрије културе (што укључује предности и слабе стране, шансе и ризике, главне законске препреке, разумијевање и информације о приликама за добијање финансијске подршке, потребама за едукацијом, истраживање о успостављеним формалним и неформалним мрежама, анализа празнина).

¹ Већина домаћих институција у области статистике ће већ располагати одређеним подацима који могу помоћи у формирању свеукупне слике о сектору културе. Те се информације могу држати у контексту: Базе података, који укључује податке о производњи и продуктивности многих сектора који су дио индустрије културе; анкете радне снаге, које садрже податке о запослености унутар тих сектора; анкете запослености, анкете о примањима, радног времена; анкете домаћинстава (или анкете о животном стандарду или пројекти мапирања); те податке из пописа становништва.

РЕПУБЛИЧКЕ ЈАВНЕ УСТАНОВЕ КУЛТУРЕ

Институције културе у Републици Српској су носиоци професионалног умјетничког и културног стваралаштва. Ради се о седам републичких институција културе и двије управне организације, које су од посебног значаја како за Републику, тако и за БиХ. Историјски гледано, све институције културе су оствариле статус републичких установа у веома турбулентном времену и као такве у том периоду нису имале посебно привилегован статус, као ни цјелокупан сектор културе. Овакав став према култури се није значајно промијенио, поготово ако су узму у обзир буџетска средства планирана за овај ресор. Упркос томе, институције су опстале и неке од њих данас показују завидне резултате.

Дакле, неке од републичких институција са својом инфраструктуром и кадром су се успјешније прилагодиле новом систему и начинима пословања, а неке мање успјешно, што не зависи само од менаџмента тих институција, већ и дјелатности којом се одређена институција бави. Ове институције ће морати да се прилагоде испуњењу стратешких циљева Министарства. Императивна ставка у институцијама биће прогресиван менаџмент, способан да се прилагоди предвиђеним општим циљевима из Стратегије, њеним препорукама, мјерама и очекиваним резултатима. Институције ће по објављивању Стратегије културе Републике Српске припремити своје стратешке планове, уважавајући властите специфичне различитости, а све оне ће садржавати организациону анализу, визију са стратегијом, јасно дефинисане циљеве и начин евалуације. На овај начин ће Министарство бити упознато са реалним организационим стањем и реалним потребама републичких институција, било да се ради о неопходним кадровима, програмима, промоцијама и презентацијама итд. Подразумијева се да ће ове појединачне стратегије бити урађене за период од пет наредних година, као и да ће се урадити акциони планови за тај период.

Средњорочни плански оквир дјеловања сваке од институција обезбиједиће другачији однос према њима. Стабилнији и сигурнији доток новца, спровођење мониторинга и евалуације самих институција у вези са њиховим активностима и на крају, далеко веће повјерење и разумијевање од свих оних који доносе политичке одлуке, које се односе и на положај и значај самих републичких институција. Такав приступ омогућује Министарству просвјете и културе да користи механизме које су изградиле саме институције и захваљујући томе утиче на њихов рејтинг и значај у развојним економско-социјалним политикама Републике.

Стратегија институције треба да садржи:

1. Приједлог плана у периоду од пет година. Тај план ће да рефлектује тренутно стање институције наспрам стратешких циљева као и гдје се та институција види за пет година. Дакле, колико ће институција бити успјешна у реализацији циљева.
2. Начин на који институција планира да задовољи задате циљеве; план дјеловања институције, потенцијална неопходна реорганизација и програм (креативни сегмент).

3. Финансијски план неопходан за реализацију стратешких циљева ових институција за наредних пет година, сходно њиховом разрађеном акционом плану;
4. Евалуацију пословања за сваку годину по обрасцу Министарства, као и финалну евалуацију након пет година, која би заједно са евалуацијом коју ће радити Министарство створила слику успјешности институције као и менаџмент тима.

Овај концепт нема за циљ да спутава и ограничава институције, него да мотивише употребу свих њихових капацитета и ресурса ради што бољег доприноса културној сфери Републике Српске. Узајамна и тијесна сарадња је неизбјежан начин дјеловања Министарства и као таква мора бити примијењена и према републичким институцијама културе без обзира на врсту културно-умјетничке дјелатности којом се баве.

КУЛТУРНО ДЈЕЛОВАЊЕ НЕВЛАДИНОГ СЕКТОРА

Невладин сектор у култури постоји да би испунио празнине у активностима које институције културе не могу да попуне. Примарни циљеви оваквих организација су социјални, прије него економски. Термин којим издвајамо ове организације од приватног и јавног сектора је трећи сектор. Грађани који сматрају да је промјена у друштву неопходна, а одлучни су да донесу ту промјену могу то да реализују путем трећег сектора.

За разлику од приватног сектора, овакве организације не дијеле профит са власницима а за разлику од јавног, нису подложне директној политичкој контроли. Трећи сектор тежи ка изградњи бољег и равноправнијег друштва. Мисија организације прожима све аспекте рада, гдје запослени теже што више испуњењу мисије а донатори и финансијери додјељују средства да би показали своју солидарност са мисијом. Овај организациони модел дјеловања у култури је у исто вријеме најпрактичнији и најефикаснији. Са јаким менаџерским и креативним кадром невладина удружења оваквог калибра су у стању да са релативно малим ресурсима реализују велике ствари у кратком временском периоду. Као такве, они представљају будућност свих грана умјетности чијим се садржајима довољно не баве јавне културне установе, тако да је значај НВО у комплементарном функционисању.

На тај начин невладин сектор на тржишту понуде и потражње, нудећи квалитетне културне садржаје, постаје видљивији од многих јавних установа културе, а које опет морају да из основа мијењају приступ према култури. Оваква конкуренција омогућује грађанима да имају приступ бољим, разноврснијим и квалитетнијим културним садржајима, оставља им могућност већег избора и продубљује њихове моралне, естетске и људске вриједности.

У сфери културе дакле, трећи сектор је апсолутно равноправан по питању њиховог значаја за Републику Српску. Невладин сектор такође има слободу да дјелује ван стратешког усмјерења Министарства, али само у случају да своја оперативна средства стиче из других извора. Ако НВО реализује средства из јавног домена, подлијеже стратешким циљевима и усмјерењима културне стратегије Републике Српске. То подразумијева процес апликације на конкурс који је детаљно дефинисан Културном стратегијом. Однос Министарства и невладиног сектора треба да буде јасан и транспарентан, гдје већина пројеката које Министарство оцијени од значаја треба да су дугорочни, да се одржавају у континуитету са јасном мисијом. Наиме, пројекат треба да рефлектује мисију и програм, то јест све предвиђене активности НВО која аплицира на средства. Министарство у пракси не би требало да финансира једнократне пројекте осим ако они немају додатну вриједност за Републику Српску.²

² Додатна вриједност подразумијева пројекте који укључују умјетнике од свјетског значаја чије би присуство у Републици Српској допринијело политичкој афирмацији и видљивости у свијету. У исто вријеме пројекти који имају потенцијал да обезбиједу финансијску добит Републике Српске такође се могу окарактерисати као пројекти са додатним вриједностима.

Основни критеријуми

Приликом аплицирања свих заинтересованих субјеката из културе, без обзира да ли се ради о јавним републичким или локалним културним установама, невладином или приватном сектору, Министарство има нови приступ који ће бити детаљно образложен у препорукама и смјерницама, предвиђен акционом планом Министарства.

Основно је да постоје три општа мјеста - критеријума који су кључни за селекцију пројеката свих заинтересованих субјеката.

- Креативност подразумијева најбољи културни садржај или умјетничку изврсност. Само садржај врхунског умјетничког - културног квалитета може да допре и утиче на публику.

- Финансијска одговорност подразумијева одговорно и ефектно трошење јавног новца. Пројекти који се финансирају треба да одговоре на средства Министарства са што већим средствима других донатора и спонзора. У исто вријеме, финансијска одговорност подразумијева трошење у складу са тренутним социјалним стандардом Републике Српске. Велика одступања у понуђеним буџетима пројеката са реалним стањем тржишта ће негативно утицати на оцјену пројекта. У исто вријеме пројекти који имају потенцијал да запосле у значајној мјери кадар са подручја Републике Српске, укључе младе и допринесу економији Републике Српске уопште, биће рангирани на вишем нивоу.

- Утицај на средину подразумијева резултат пројекта. Министарство има за примарни интерес грађане Републике Српске и као такво за примарни интерес има резултат а не садржај. Пројекат који нема потенцијал да утиче на средину у складу са стратешким циљевима Министарства неће бити суфинансиран. Истраживање културног сектора у Републици Српској нам говори да ово друштво једноставно не може да приушти умјетност ради умјетности, него да ова дјелатност мора да производи резултат, колико инструментални (мјерљив бројевима), толико и онај који се индивидуално доживљава.

РАЗВОЈ КУЛТУРЕ У ЛОКАЛНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

Поред тога што има за циљ да подстиче пројекте, културне садржаје вишег нивоа који излазе из оквира локалног и постају међународни културни догађаји, Министарство посебно мора да прати развој локалне културне сцене. Досадашњи приступ дјеловања Министарства према општинама у Републици Српској се може окарактерисати као пасиван. Систем рада се базира на објављивању конкурса и чекању на пристигле пројекте, што је у 2007. години имало за резултат да од 61 општине, учествује само 31. То значи да се 30 општина или није пријавило или је доставило лоше пројекте, па их комисије нису одобриле. Примијећено је да је највећи број квалитетних пројеката понуђен из Бање Луке, тако да је 82 одсто средстава за програмске активности додијељено у општину Бања Лука. Узрок треба тражити у оспособљености самих организација које подносе пројекте и видно је да су такве организације већински смјештене у Бањој Луци. Други разлог је у чињеници да саме локалне заједнице немају изграђене механизме којим би процјењивале и подржавале културне пројекте, тако да су те организације принуђене да се обраћају на једну - нашу адресу. Општине у својим буџетима имају ставке за културу, али су и та средства махом усмјерена на плате и материјалне трошкове, па ако преостану нека средства за програмске активности онда се дозначавају локалним аматерским удружењима, чији садржаји често нису квалитетни. Из овог се може закључити да највећи број локалних заједница има сиромашну културну понуду. Министарство ће преузети кључну улогу у изградњи и профилисању локалних кадровских и садржајних капацитета на сљедећи начин:

- подстицати развој локалне стратегије културе и интегрисати је у развојне документе локалне заједнице
- отворити буџетску ставку за суфинансирање културног стваралаштва и развоја културе у локалним заједницама
- склапати споразуме између Министарства и заинтересоване локалне заједнице о проценту учешћа при суфинансирању
- институције културе треба да склопе сличне споразуме са локалним заједницама без учешћа Министарства

Даље дјеловање у локалним заједницама, носиоци активности, рокови за реализацију и начини финансирања биће дефинисани акционим планом.

Образложење

Израда Стратегије развоја културе Републике Српске, по својој форми и садржају донекле се разликује у самом приступу, који је вјероватно другачији од очекиване. Разлог треба тражити у чињеници да су творци и учесници у припреми Стратегије били суочени са чињеницом да култура и умјетност својом разноврсношћу, обухватају јако широк дијапазон и давати већи или мањи значај одређеним областима културе и умјетности, нарушио би постојећу разноврсност, чиме би одређене културне области биле у неравноправном положају у односу на друге. Сама УНЕСКО Конвенција о заштити и промоцији разноврсности културног изражавања, усвојена и прокламована 2005. године каже:

„Културна разноликост имплицира плуралитет људских култура и културних изражавања у специфичном подручју у свијету (у цјелини). Реферише се на “многоструке начине испољавања културе одређене друштвене групе или друштва. Из различитих форми (различитих) култура у времену и простору произлази јединственост и плуралитет идентитета и културних изражавања народа и друштава који су створили човјечанство”.

Креатори оваквог приступа приликом израде стратегије, руководили су се чињеницама, анализама и доступним подацима који су пресудили приликом припреме концепта ове Стратегије. Осим постојећег стања у области културе, чији је Извјештај о стању у области културе у Републици Српској био и на дневном реду Народне скупштине Републике Српске, Министарство просвјете и културе суочава се и са чињеницом да постоје ЕУ фондови и други међународни фондови, који су доступни БиХ и Републици Српској у области културе, али да немамо капацитета који би обезбиједили бесповратно коришћење тих фондова за културу и да такве капацитете треба у што краћем времену оспособити за те намјере.

То нас је руководило да од врло много могућих разноврсних праваца развоја културе у наредним годинама изаберемо пут који нам оставља могућност доградње, допуне и измјене тамо гдје се укаже потреба за другачијим од предвиђеног. Исто тако, Министарство се руководило чињеницом да постоје стручњаци за одређене области културе и умјетности чији допринос треба да одреди правце даљег развоја у њиховим пољима рада.

Задатак и улога Министарства је кључна у координацији будућих акција на пољу културе, али на основу утврђених општих мјеста - циљева, незаобилазних у свим областима културно-умјетничког рада. Утврђени циљеви су брижљиво одабрани и предложени јер представљају општа мјеста свих оних који стварају и раде у овој области. Осим тога, понуђени циљеви су произашли из прилагођавања и стандардизације културе и њених комплементарних дјелатности са европским развојним циљевима, тако да су наша очекивања двојака: на једној страни успостављање свих механизма функционисања и дјеловања на пољу културе и умјетности у Републици Српској и БиХ, а на другој страни, партиципација културе и учешће културних субјеката (институција, организација, културних радника и умјетника) из Републике Српске на међународној сцени. Због свега наведеног, нужно је доказати да је култура у самој основи друштвеног

и привредној развоја Републике Српске, ако је дефинишемо општим наведеним циљевима из ове Стратегије, њеним приоритетима и предложеним иницијативама, мјерама и очекиваним резултатима.

Стога је врло важно спроводити наведене циљеве који су малобројни, али веома захтјевни, па смо покушали да их усмјеримо и ограничимо путем одређеног и контролисаног броја приоритета, мјера и очекиваних резултата, како би њихова примјена била изводива и реална.

Један од наведених циљева: допринос одрживом развоју Републике Српске кроз културу и умјетност - креативне или културне индустрије, има за циљ да покаже свима онима који доносе одлуке у име културе (извршна, законодавна власт), да култура и њени садржаји нуде услуге и такве садржаје (производе) који на тржишту итекако утичу на развој друштва и повећање економског положаја друштвене заједнице, путем нових радних мјеста који на тржишту сами обезбјеђују своје плате и својим креативним радом доприносе развоју друштва.

Децентрализација у култури је неопходна самом чињеницом да постоје локалне заједнице које се никада до сада нису пријавиле на постојеће конкурсе Министарства а којима је предвиђено суфинансирање пројеката. Нажалост, указали смо да тај број општина није мали. Осим тога, постоји и јако велики дебаланс у људском потенцијалу између већих градова и мањих локалних заједница. Улога Министарства је да понуди другачији приступ, да изгради нове механизме којим се штите права свих локалних заједница на културу и на бази наших анализа да понудимо нека од могућих рјешења у овом случају.

Сљедећи, веома важан циљ, идентификован након спроведених анализа по општинама, институцијама културе, јавним културним установама, удружењима (НВО) који се баве културом је одрживост културних организација.

Управо је то кључни циљ који може да утиче на квалитет и квантитет културне понуде, садржаја грађанима који у очекиваном резултату имају право на бављење културом, било као ствараоци-креатори или публика-потрошачи. Често се заборавља чињеница да је култура потребна управо њима, грађанима и да просвијећен и образован грађанин чини ово друштво хуманијим, бољим и праведнијим.

Да би што већи број грађана изградио свој културолошки приступ према заједници у којој живе и раде, потребно је стално формално, неформално и информално образовање које обухвата велики број људи различитих увјерења, вјера, година, разлику у мишљењима, другим ријечима, различитих циљних група. Зато је образовање за културу стратешки важно за изградњу хуманијег, напреднијег друштва у којем ће сваки грађанин остваривати права која произилазе из многих међународних докумената, ратификованих од стране БиХ, а тиме и Републике Српске. Таквих конвенција, декларација, препорука има заиста много. Најчешће су настајали од краја Другог свјетског рата у великим међународним асоцијацијама (УН, УНЕСКО, УНИЦЕФ, ЕУ) а циљ им је да се у што већем броју примени у свим постојећим државама свијета. Овакав глобални приступ омогућује и нама да прихватимо понуђена рјешења како би глобално дјеловало на локално, али не на штету локалног, брижно чувајући наше материјално и нематеријално наслеђе, доказујући да ће наш допринос свјетској култури обогатити европску и свјетску културну баштину за једну димензију а то је култура Републике Српске.

Управо међународна и регионална културна сарадња омогућује наш приступ на глобалној сцени. Зато је један од најважнијих циљева, понуда наших креативних културних садржаја на међународној сцени.

Овај документ има за циљ да буде катализатор, а не каталог за културу и као такав се у потпуности ослања на будућа партнерства јавног, приватног и трећег сектора омогућавајући културним радницима и свим другим заинтересованим појединцима, групама, заједнички рад. Не постоји једна организација, институција и сл. са ресурсима и вјештинама неопходним да спроведе ову Стратегију сама. Овај документ пружа смјернице, приједлоге и програме на основу којих је могуће реализовати ову Стратегију.

ИЗВОРИ И УПОРИШТЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ДЕЛТОНСКИ МИРОВНИ СПОРАЗУМ
УСТАВ БИХ
УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Информација о стању у области културе за Народну скупштину Републике Српске – Министарство просвјете и културе, децембар 2008. године
Правци развоја просвјете и културе 2004 - 2007. – Министарство просвјете и културе Републике Српске, 2004. године
Стратегија културне политике БиХ - Министарство цивилних послова БиХ, новембар 2008. године

МЕЂУНАРОДНИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ, ЗАКОНОДАВСТВО ЗАЈЕДНИЦЕ (ACQUIS COMMUNAUTAIRE) И СТРАТЕШКЕ СМЈЕРНИЦЕ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ

УН

1. Универзална декларације о људским правима (1948)
2. Универзална декларације о језичким правима (1996) УНЕСКО
3. Конвенција о заштити и промовисању разноврсности културних израза (2005)
4. Конвенција о заштити нематеријалног културног наслеђа (2003)
5. Конвенција за заштиту културних добара у случају оружаног сукоба - Хаг (1954)
6. Конвенција о заштити свјетског културног и природног наслеђа (1972)
7. Конвенција о начинима забране и спречавања недозвољеног увоза, извоза и преноса својине културних добара (1970)
8. Повеља о очувању дигиталног наслеђа (2003)
9. Универзална конвенција о ауторским правима (1952)
10. Препоруке које се односе на промовисање и употребу мултилингвализма као универзални приступ сајберспејсу
11. Препоруке у вези са најдјелотворнијим начином пружања услуга музеја доступним за све
12. Мапа пута за образовање у умјетности
13. Средњорочна стратегија о постизању циљева миленијумског развоја у области културе
14. Смјернице за акциони план културних политика

УНДП (МДГФ)

15. Документ припреме смјерница и израде акционог плана Стратегије развоја културе БиХ

Европске конвенције

16. Европска културна конвенција (1954)
17. Европска конвенција за заштиту архитектонског наслеђа Европе (1985)
18. Европске конвенције о заштити археолошког наслеђа (1969)
19. Европска повеља о регионалним језицима или језицима мањина (1992)
20. Европска конвенција о заштити аудиовизуелног наслеђа (2001)
21. Европска конвенција о филмској копродукцији (1992)

Законодавство заједнице (ACQUIS COMMUNAUTAIRE)

21. Консолидоване верзије Споразума о Европској унији и Оснивачког споразума Европске уније (2006)
22. Лисабонски споразум којим се врше измјене и допуне Споразума о Европској унији и Оснивачком споразуму Европске уније (2007)
23. СЕКУНДАРНО ЗАКОНОДАВСТВО ЗАЈЕДНИЦЕ (ACQUIS COMMUNAUTAIRE)
52007DC0242 Званични извјештај Комисије Европском парламенту, Савјету, Европском одбору за привреду и друштво и Одбору региона о Европској агенди за културу у свијету глобализације {SEC(2007) 570} /* COM/2007/0242 final */
32007G1129(01) Резолуција Савјета од 16. новембра 2007. године о Европској агенди за културу; EUROVOC дескриптор: културна политика; културна сарадња; активности Заједнице у погледу дијелења културе, повезаност привреде и друштва
32003G0611(01) Резолуција Савјета од 26. маја 2003. године о хоризонталним аспектима културе: повећање синергија са другим секторима и активностима Заједнице у погледу размјене добрих пракси у односу на друштвене и привредне димензије културе; EUROVOC дескриптор: култура; активност Заједнице; улога друштва; привредно-друштвени услови
31993L0007 Директива Савјета 93/7/ЕЕС од 15. марта 1993. године о поврату незаконито измјештених културних добара са територије државе чланице;
32001L0038 Директива 2001/38/ЕС Европског Парламента и Савјета од 5 . јуна 2001. године којом се врше измјене и допуне Директиве Савјета 93/7/ЕЕС о поврату незаконито измјештених културних добара са територије државе чланице (текст који одговара ЕЕА)
31992R3911 Регулатива Савјета (ЕЕС) бр. 3911/92 од 9. децембра 1992. године о извозу културних добара
РЕГУЛАТИВА КОМИСИЈЕ (ЕС) бр. 656/2004 од 7. априла 2004. године којом се врше измјене и допуне Регулативе (ЕЕС) бр. 752/93 којом се прописују одредбе за примјену Регулативе Савјета (ЕЕС) бр. 3911/92 о извозу културних добара
31997Y0205(01) Резолуција Савјета од 20. јануара 1997. године о интеграцији културних аспеката у активности Заједнице (97/С 36/04); EUROVOC дескриптор: активност Заједнице; културна политика;

структурни фондови; културно наслеђе; културна индустрија; односи у култури

32001G0731(01) Резолуција Савјета од 23. јула 2001. године о размјени информација и искустава у вези са условима за професионалне умјетнике у контексту проширења ЕУ; EUROVOC дескриптор: пренос информација; умјетничка професија; проширење Уније; културна сарадња

32002G0205(01) Резолуција Савјета од 21. јануара 2002. године о култури и друштву знања; EUROVOC дескриптор: култура; културни плурализам; информационо друштво; индустрија комуникација; информациона мрежа; Интернет

32003G0118(02) Резолуција Савјета од 19. децембра 2002. године којом се примјењује план рада о европској сарадњи у области културе: Европска проширена вриједност и мобилност лица и проток робе у сектору културе; EUROVOC дескриптор: европска сарадња; европски идентитет; културна сарадња; културна политика; ширење културе

41986X1213(01) Резолуције министара надлежних за Односе у култури, који су се састали у оквиру Савјета 13. новембра 1986. године у погледу привредног спонзорисања културних активности; EUROVOC дескриптор: покровитељство; културна сарадња; заштита наслеђа; културно наслеђе; информациони трансфер

31994Y0818(01) Закључци Савјета од 21. јуна 1994. године о културним и умјетничким аспектима образовања; EUROVOC дескриптор: образовна политика, образовање у умјетности; културна сарадња; културна политика

Листа партнера у развојној фази стратегије

Министарства у међуресорној групи за израду стратегије и акционог плана:

1. Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС
2. Министарство за економске односе и координацију РС
3. Министарство трговине и туризма
4. Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС
5. Министарство науке и технологије РС
6. Министарство управе и локалне самоуправе РС
7. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС
8. Министарство породице, омладине и спорта РС
9. Министарство здравља и социјалне заштите РС
10. Министарство финансија РС
11. Пореска управа РС
12. Републички завод за статистику РС
13. Привредна комора РС
14. Републички педагошки завод
15. Агенција за развој малих и средњих предузећа

Републичке јавне установе у култури

1. Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске
2. Архив Републике Српске
3. Музеј савремене умјетности РС
4. Музеј Републике Српске
5. Народно позориште Републике Српске
6. Дјечије позориште Републике Српске
7. Библиотека за слијепа и слабовида лица
8. Народна и универзитетска библиотека Републике Српске
9. Кинотека Републике Српске

Матичне установе културе

1. Библиотека у Требињу
2. Библиотека у Фочи
3. Библиотека у Бијељини
4. Библиотека у Добоју
5. Библиотека у Приједору
6. Библиотека у Источном Сарајеву
7. Музеј у Требињу
8. Музеј у Бијељини
9. Музеј у Приједору
10. Народно позориште у Приједору

НВО

1. “Проток” центар за визуелне комуникације
2. Сопот
3. УГ Градско позориште „Јазавац“
4. Д.о.о „Визарт“
5. УРУК
6. Jazlook
7. Фронталрс